

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

RAINBOW FAMILY

etnografické zkoumání jedné soudobé hippies komunity

Vypracoval: Hynek Rybák

Vedoucí práce: Mgr. Michal Šimůnek, Ph.D.

České Budějovice 2016

Poděkování patří vedoucímu této práce, panu Mgr. Michalu Šimůnkovi, Ph.D.,

za povzbuzení, pomoc a za seznámení s etnografií.

Mým rodičům, kteří mě naučili myslet sice kriticky, ale zároveň s citem.

Terezce za boj s mými gramatickými chybami a první oponentuře.

Kátě za pomoc s překladem.

A všem lidem co se snaží udělat svět hezčím místem pro život.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis studenta:

Anotace

Tato práce, použitím sociologických znalostí a metod, analyzuje a popisuje soudobou hippies komunitu Rainbow Family. Zkoumá chování a motivy jednání jejich členů a snaží se přiblížit jejich myšlení. Poznatky byly získány během terénního výzkumu použitím etnografických metod: zúčastněného pozorování a nestrukturovaných rozhovorů s účastníky setkání. Součástí etnografického přístupu je i snaha postihnout autorův přístup ke zkoumanému před a po vlastním výzkumu. S přihlédnutím k omezené zkušenosti terénního výzkumu se práce zabývá převážně jen tím, co bylo v rámci sebraných etnografických dat možné zkoumat. V práci jsou konfrontovány ideální představy samotných členů komunity o tom, jak by mělo setkávání fungovat, s reálnou zkušeností z výzkumu. Ukazují se tak slabiny ve fungování této komunity a situace kde struktura komunity naráží na své meze. Autor se snaží, postihnou co nejplastičtěji situace, které tvoří zkušenost normálního účastníka setkání. Autor si neklade za cíl prací postihnout dané zákonitosti, platné ve zkoumané komunitě, ale jde mu spíše o postihnutí autentické zkušenosti ze setkání Rainbow Family.

Klíčová slova: Rainbow Family, New Age, Duhová rodina, neo hippies, komunita, konsensus, etnografie

Annotation

This thesis analysis and describes contemporary hippie community Rainbow Family, using sociological methods and knowledge. It examines behaviour and motives of its members and attempts to understand their way of thinking. The findings were acquired during field research with the usage of ethnographic methods: participant observation and non-structured interviews with the participants of the meeting. A part of ethnographical research is also authors attempt to capture his/hers attitude towards the examined before and after own research. Considering the limited experience with field research, this thesis will be focused mainly on things that were possible to examine within the collected ethnographic data. In this study are confronted ideals of the participants on how the meetings should work with real experience from the research. Thanks to this, the weaknesses of the working of the community come to surface and so does situation where the structure of the community finds its limits. The author tries to capture the most complex situations he can, all of which form the experience of a typical participant of the meeting. The author does not aim to affect the laws that apply in the researched community. He aims to capture the authentic experience of meeting the Rainbow Family.

Key words: Rainbow Family, New Age, hippies, neo hippies, community, konsensus, ethnography

Obsah

Úvod.....	6
Metoda	8
Předcházející práce o Rainbow Family.....	10
Hippies, nehippies, Rainbow	14
Konsensus	16
Úvod ke kapitole	16
Konsensus v textech vně Rainbow Family.	17
Konsensus v Rainbow textech.....	19
Konsensus v realitě terénní praxe.....	20
Člen Rainbow a jeho identita.....	22
Úvod ke kapitole	22
Ekologické občanství	24
Filosofie uvnitř Rainbow.....	26
Rodina	29
Zdravý životní styl	31
Sebe pojetí.....	32
Rituál.....	33
Úvod ke kapitole	33
Food circle.....	33
Objímání.....	35
Večer u ohně.....	36
Heart circle	36
Závěr	38
Glosář.....	40
Použitá literatura a jiné zdroje	43

Úvod

Na jaře roku 2015 jsem se dozvěděl o existenci skupiny, která si říká Rainbow Family, z dokumentu Jana Láta: RAINBOW. Dokument vyšel v rámci dokumentárního cyklu *Kmeny*, pojednávajícího o současných městských subkulturách. [KMENY TV: RAINBOW; 2015] Dokument nechává promlouvat samotné účastníky setkávání. *Členové rodiny* popisují svoji filozofii, kterou se řídí a snaží se postihnout, co to znamená „být Rainbow“. Sám dokument je laděn do teplých barev a sálá z něj mír a pohoda. Režisér Láta byl několikrát účastníkem setkávání a doufá, že:

„...tenhle ten díl [...] bude moct někoho oslovit, a že tu zprávu budeme moct poslat dál“

[KMENY. TV: RAINBOW. [interview]; 01:39]

Zprávu, kterou dokument měl předat, mi patrně předal.

Svoji bakalářskou práci uvádím takto proto, že na mě dokument silně zapůsobil a já jsem zatoužil zmíněnou skupinu poznat osobně a účastnit se některého setkání. Doslova jsem se nadchnul pro věc a moje nadšení trvalo (alespoň se mi tak zdálo) po celou dobu terénního výzkumu i po něm. Mnohokrát jsem poté vzpomínal a přemýšlel o motivech, které mě vedly k tomu, abych se začal Rainbow zabývat hlouběji. Z mnoha úvah mi vyplývá, že jsem tehdy zatoužil po zážitku něčeho autentického.

O mém osobním vztahu ke zkoumanému svědčí následující záznam z terénního deníku.:

„Tohle je zpráva o jednom splněném snu. Už od dětství jsem měl rád společnost lidí. Pokud byla ještě navíc různorodá, cítil jsem se ještě lépe. V průběhu mého zrání se změnilo mnoho, ovšem touha po společnosti zůstávala. Velkou roli u mé osoby hraje a hrála rodina, ovšem v adolescenci jsem začínal pociťovat, že rodina nesplňuje úplně všechna kritéria k tomu, abych byl sám sebou. Později, když jsem tato kritéria hledal v širším světě kamarádů, jsem si uvědomil, že okolnosti k tomu, abych byl sám sebou, se vyskytují velice vzácně. Ve společnosti jsem často narážel na represivní nátlak, který mě „tlačil“ k určitým zavedeným vzorcům chování. Označujeme to třeba slovy povinnost. Pokud jsem pocítil určitý vnitřní nesoulad k této povinnosti, byl jsem přesvědčován, že se mám překonat. Dovolím si trochu odbočit. Nemyslím si, že vzorce ‚venkovní společnosti‘ byly všechny špatné, ale všechny přicházely z venku a málokdy čekaly na můj vnitřní souhlas, na mé pochopení a uchopení a

svobodné osvojení těchto vzorců. (...) A tak jsem přemýšlel nad tím, v jaké společnosti, v jakých kritériích by se mi líbilo žít. Kde, a za jakých okolností bych mohl být sám sebou, v širším měřítku než u jednoho, dvou kamarádů? V jaké společnosti mohu svobodně vyjádřit svojí lásku? Dlouho jsem měl tušení, které jsem nedokázal pojmenovat. Při jedné příležitosti mi došlo, že bych rád žil v takzvané „duchovní anarchii“. Ve společnosti, která je svobodná, neexistují v ní nepřímé regulativní zákony (nepřímým zákonem rozumím ten, který není na první pohled logicky a *jednoduše* odůvodnitelný)¹. Tato společnost, ač nikým neřízená, však drží pohromadě, a to jen díky vnitřnímu duševnímu stavu jejich členů, kteří si uvědomují základní a jednoduché pravidlo: ‚Co nechceš, aby někdo činil Tobě, nečiň druhému‘, a jeho trochu upravenou verzi: ‚Dělej ostatním to, co chceš, aby dělali Tobě.‘“

[Terénní deník, 20. 8. 2015]

Primitivnost života Rainbow, tak jak mi byla předkládána skrze různé informační zdroje, mě přitahovala a já doufal, že se mi právě v Rainbow Family povede žít život, kde mohu být sám sebou a přitom přijatý a respektovaný. To, jak se lišily představy od skutečnosti, je červenou nití, prostupující celou touto prací. V prvních fázích seznamování s „rodinou“ jsem byl nadšený z pouhé existence takové skupiny. Až během zkoumání a hlavně po něm se můj vztah ke zkoumanému měnil. S odstupem času jsem si povšiml situací, kdy komunita nefungovala. Zpětnou analýzou takových kritických situací se mi postupně začala odkrývat hlubší vrstva motivů a fungování členů Rainbow family a na této kritické analýze stojí část této práce.

Moje cesta k Rainbow Family tak zpočátku nebyla cestou vědeckého pracovníka. Nedozvěděl jsem se nejdříve o Etnografii, a až poté o Rainbow Family, ale naopak. V mém případě zájem o poznání skupiny předcházel zájmu o etnografický výzkum. Nepřipravil jsem si předem žádné otázky k rozhovorům, nezapisoval jsem si každý den poznámky do terénního deníku a samotný deník nabyl nesystematického rázu. Můj „výzkum“ tak nesledoval logiku výzkumu, ale spíš výletu.

¹ Tehdy na mě zapůsobila jednoduchost pravidel, které se na setkáních dodržovala. Například, že do ohně se nic krom dřeva nehází, protože se popel používá k desinfekci rukou. Nebo že se lidé schází v kruhu, protože na sebe všichni vidí a v kruhu je jednodušší se zorganizovat.

Metoda

Hned v úvodu upozorňuji na důležitou součást této práce: glosář. Glosář je pojatý jako relativně samostatná část práce a obsahuje definice pojmů, které se v této práci vyskytují a k jejichž pochopení je třeba znalostí specifického jazyka, jaký členové Rainbow Family používají. Popřípadě jsou v glosáři vysvětlena slovní spojení platná jen v této práci, a to z důvodu buď možné desinterpretace takových pojmů, nebo celkové nejistoty v možnosti nalezení definice. Nejvýrazněji se tato nejistota objevuje u spojení **člen Rainbow Family**. Slova a slovní spojení vyskytující se v glosáři jsou formátována tučně a kurzívou.

Během bádání jsem se nutně dotýkal dvou vzájemně spřízněných společenských vědních oborů. Patří mezi ně etnografie, jejichž metod užívám k popisu a analýze průběhu setkání i k analýze mého vlastního pohybu v průběhu výzkumu.

Jedná se především o metody zúčastněného pozorování a reflexe výzkumu. Zúčastněné pozorování:

„Spočívá v přímé nezprostředkované účasti antropologa na životě studované komunity, kdy probíhá informální sběr etnografických dat při osobní účasti na přirozeně probíhajících kulturních jevech a sociálních situacích a procesech [Soukup 2014; 93].“

Ke klíčovým rysům zúčastněného pozorování náleží:

1. Pobyť mezi příslušníky zkoumané komunity po delší časové období.
2. Osvojování si místního jazyka a jeho užívání.
3. Aktivní podíl na každodenních, rutinních činnostech i mimořádných událostech, a to spolu s lidmi, kteří jsou jejich plnými účastníky.
4. Užívání běžných rozhovorů s lidmi jako etnografického interview.
5. Informální pozorování během odpočinku či potulování po okolí.
6. Zaznamenávání etnografických dat získaných pozorováním.
7. Užívání explicitních i mlčky získaných informací za účelem analýzy a interpretace.

[Dewalt & Dewalt 2002; citováno podle Soukup 2014; 94]

V podstatě všechny zmíněné body jsem během svého výzkumu splnil. Poznamenám jen, že bod č. 2 - osvojování jazyka komunity (například esoterické a náboženské pojmy) u mě neprobíhalo v průběhu výzkumu, ale už před výzkumem a to díky mému předhoczímu

osobnímu vztahu k hnutí New Age. Záznamy (bod. 6) jsem si vedl v podobě terénního deníku.

Druhá etnografická metoda, kterou jsem nejčastěji používal, i když si toho čtenář na první pohled nemusí všimnout, je reflexe výzkumu. Vzhledem k mému blízkému vztahu ke zkoumané komunitě, který se výrazně projevil například v záznamu z terénního deníku vypsánoho výše, jsem musel v průběhu rozpomínání se na události a interpretace výzkumných dat při psaní této práce očišťovat celkový obraz zkoumané subkultury, od mých vlastních předsudků nabytých před a během výzkumu. Postupně jsem se tak snažil přiblížit co nejvíce k objektivnímu názoru, inspirován třeba Lévi-Straussem:

„... k tomu, abychom dopěli k reálnému, musíme prožívané nejprve zamítnout, i když je později, v objektivní syntéze oproštěné od vší sentimentality, do svého poznání opět vložíme [2011; 59].“

Ve snaze postihnout příčiny setkávání Rainbow v širším kontextu a některé z mechanismů jejich fungování, či „nefungování“ užívám poznatků ze sociologie.

Samotná práce se tak skládá ze dvou linií. V první řadě se snažím co nejpřesněji podat komplexní obraz setkání, kterého jsem byl osobně účasten. Čtenář by tak po přečtení práce měl mít ucelenou představu, jak taková setkávání probíhají, jaké vztahy účastníci setkání mezi sebou navazují, jaké problémy řeší a jaké radosti prožívají. Zároveň je ale nutně tato část pouhým autorovým pohledem na zkoumané.

Druhá linie se snaží zachytit a popsat některé ze společenských trendů nalezených při samotném výzkumu, identifikovat jejich společný jmenovatel, abychom pak snad mohli lépe porozumět motivům, které vedou jednotlivé účastníky ke společnému setkávání.

Je ovšem možné, nevidět tyto dvě linie jako od sebe se odlišující a odmítnout tak představu: „...“, že skutečnost lze a má smysl dělit na lokální a globální, jednoduché a složité či primitivní a sofistikované [Ghosh 2013; 11].“

O takovýto druh sjednocení se pokouším i v této práci. Proto je práce členěná do relativně uzavřených celků, kdy se v každém z nich věnuji jednomu z komplexních témat, které se snažím popsat z více úrovní. Například v kapitole o konsensu, zkoumám pojetí konsensu z pohledu některých sociologů a lidí blízkých uvažování Rainbow Family, některých interních textů napsaných pro potřeby samotných členů Rainbow, a to vše srovnávám se situacemi, kdy bylo konsensu úspěšně, či neúspěšně dosaženo.

Místo zavádění sociologických pojmů a sledování historie hnutí hippies a Rainbow Family, zde zmiňuji a krátce shrnuji předcházející díla, která se o Rainbow Family zmiňovala. Historické a společenské souvislosti vzniku a historii hnutí Rainbow Family, které nepovažuji pro potřeby této práce za důležité, najdeme přehledně shrnuté v pracích Václava Pecla [*Rainbow Family of love and living light* 2006, bakalářská práce] a stejně tak o hippies pojednává práce Markéty Koropecké [*Sociologická interpretace hnutí hippies* 2012, bakalářská práce]. V části o předcházejících pracích předkládám stručný obsah těchto prací a s jejich pomocí vymezují podrobněji obsah mého bádání.

Poslední věc, na kterou musím v úvodu upozornit, je fakticky krátká doba mého terénního výzkumu. Je pochopitelné, že deset dní² nemohlo stačit na získání kompletního obrazu zkoumané společnosti. Kupříkladu: Václav Pecl, autor bakalářské práce zabývající se rovněž Rainbow píše, že na setkání jezdí šest let [2006; 1]. Tavory a Goodman, autoři práce zabývající se vztahem mezi individuem a komunitou na Rainbow shromážděních v Izraeli, strávili v terénu přes tři měsíce [2009; 7]. Přesto však i menší počet dní stačil pro sběr dat, díky kterým mohu analyzovat některé dílčí fenomény ze života Rainbow Family.

Předcházející práce o Rainbow Family

V českém akademickém prostředí se z odborného hlediska Rainbow věnovali dva autoři. Ze sociologického hlediska sledovala genezi hippies Markéta Koropecká, v práci *Sociologická interpretace hnutí hippies* [2012]. Popisuje příčiny vzniku hnutí. Tlak státu na konzumerismus, zánik odříkající si protestantské etiky a dobrá ekonomická situace v poválečné Americe šedesátých let, vedou novou generaci k odmítnutí modelu okamžité spotřeby a životního stylu jejích rodičů, který jim přijde povrchní a vyprázdněný. Mládeži i přes velký technologický pokrok společnosti a materiální blahobyť chybí pocit vnitřního naplnění, dobré mezilidské vztahy a hodnotové vzory. Další velkou událostí byla studená válka – napětí mezi USA a Ruskem a posléze válka ve Vietnamu, kdy byli Američané, skrze média, denně konfrontováni s krutostmi války.

² Plus čtyři dny na předchozím setkání v Čechách.

Hodnotové vzory a celkové spirituální podloží pro hnutí hippies vycházelo z myšlenek transcendentalistů³ a generace beatníků⁴. Významu nabylo také objevení a užívání LSD [Koropečká; 2012]. Halucinování na LSD se tak pro mnohé stalo branou k hlubší duchovní stránce člověka: k Absolutnímu Vědomí, které někteří autoři jako je třeba Stanislav Groff, považovali za skutečně existující a realitu přesahující [Říčan 2002].

V existenci už samostatného hnutí hippies pak Koropečká rozlišuje dva milníky, a to festivaly: Human Be-In v roce 1967, kde byl mimo jiné proklamován příchod nové éry lásky a míru, to vše za mohutné podpory užívání LSD, které se tehdy považovalo za bránu k vyšším duchovním stavům a festival Woodstock. Autorka popisuje někdy velice otřesné hygienické podmínky na festivalu a poukazuje také na některé nové fenomény, které se objevily poprvé právě na Woodstocku, jako jsou koncerty ve stoje či kult jednoho zpěváka. Konec hnutí se pak projevil v kauze sektářského hnutí „The Family“ Charlese Mansona. Manson a jeho sekta rozsévají rasovou nenávist, přepadali a vraždili. I přes pouhou povrchní podobu s hnutím hippies (dlouhé vlasy a užívání drog), „The Family“ ukončili v očích americké veřejnosti éru mírumilovných hippies.

Hnutí Rainbow Family řadí Koropečká, podle Ladislava Hory, mezi fenomény alternativní religiozity mládeže, tj. k alternativám k institucionalizovaným formám náboženství. Hippies, kteří odmítli původní protestantský náboženský základ svých rodičů, potřebovali vytvořit svůj vlastní hodnotový rámec. Ten našli převážně ve východních učeních, vybrali si z nich však jen to, co se jim hodilo, což byly hlavně cesty k dosažení stavu štěstí a svobody.⁵ O Rainbow Family píše Koropečká jako o hnutí, které se přímo odvolává na hippies [Koropečká 2012].

Hlubší analýzu, popis fungování jednotlivých setkání a shrnutí historie jak amerického, evropského tak i českého hnutí podává z pohledu etnologického Václav Pecl

³ Mezi americké transcendentalisty patří třeba H. D. Thoreau, R. W. Emerson, M. Fullerová. Spojuje je myšlenka duchovního přesahu materialismu a spatřování přírody jako něčeho skutečného a původního co patří k nutně k životu člověka, pokud má být naplněný. (viz Thoreaua slavná kniha *Walden aneb život v lesích* [Thoreau 2006])

⁴ Typickým představitelem beatnické generace je literární autor Jack Kerouac.

⁵ Tento prvek východní spirituality – meditace používané k dosažení štěstí a nezávislosti na okolním světě dosud tvoří podstatnou část filosofie New Age.

[2006] ve své práci *Rainbow Family of love and living light* ⁶ zaměřené výhradně na Rainbow Family a na vznik její české „odnože“.

Pecl přistupuje ke zkoumání podobně jako já, pohledem sociologickým a podrobně analyzuje jednotlivé složky spirituality Rainbow Family. V práci jsou tak vyčerpávajícím způsobem popsána různá náboženská, spirituální a aktivistická hnutí projevující se uvnitř Rainbow Family. Struktura shromáždění a funkce některých členů jsou v práci také podrobně rozepsány. V této práci proto v sekci Glosář, předkládám pouze zjednodušený popis struktury shromáždění a jejich dílčích částí tak, aby měl čtenář možnost porozumět práci bez potřeby vyhledávat si pojmy někde jinde. Zároveň, oproti Peclovi, jsem svojí práci zaměřil více na konkrétnější události získané v terénu a na vlastní zkušenost.

Jiným pohledem se na Rainbow Family dívá kniha KMENY [518 Vladimír & Veselý 2011] v pasáži o Rainbow Family. Výjimečnost knihy spočívá spíše ve fotografiích členů Rainbow, než v nějakém hlubší etnografické sondě. ⁷ V knize najdeme rozhovor s účastníkem a stručný popis historie a struktury komunity Rainbow Family.

Mezi cizojazyčnou literaturou se nejvýrazněji v kontextu Rainbow objevuje jméno Michaela I. Nimana. Niman napsal hojně citovanou práci *People of the Rainbow: A nomadic utopia* [1997] a práci o pojetí „policie“ na Rainbow Gathering: *The Shanti Sena 'peace center' and the non-policing of an anarchist temporary autonomous zone: Rainbow Family peacekeeping strategies* [2011].

Niman se nesnaží, jak řekl, dosáhnout nějaké objektivitu:

„Toto je moje kniha o Rainbow. To je vše. Nedělám si žádné nároky na objektivitu. Většina toho, co jsem (na Rainbow) viděl, se mi líbilo ...“ ⁸

V knize: *People of the Rainbow* Niman, podává vyčerpávajícím způsobem pohled zevnitř komunity Rainbow, a to jak na sebe samu, tak i na ostatní svět. Niman se částí knihy

⁶ Pecl zde Rainbow Family nazývá celým názvem, od kterého jsem upustil, protože jsem se za celou dobu mého kontaktu s Rodinou nesetkal s jiným označením než Rainbow, nebo Family, popřípadě s jejich českým ekvivalentem Duhová rodina.

⁷ V zahraničí fotí Rainbow Family, ale i hippies a neo-hippies fotograf Steve Shapiro

⁸ Interview with Michael Niman. [Http://www.johntarleton.net/niman.html](http://www.johntarleton.net/niman.html) [online]. 1999 [cit. 2016-06-19].

Dostupné z: <http://www.johntarleton.net/niman.html>

pohybuje uvnitř diskursů komunity a v jejich rámci vyčerpávajícím způsobem popisuje historii a zvyky Rainbow Family, chování jejich členů, zvláštnosti a postoje. Nevyhýbá se ani krizovým a konfliktním situacím [Niman 1997]. Z komunitního diskursu vystupuje jako vědec, kterého zajímají kontexty jednotlivých diskursivních textů, jako je třeba Hopijské proroctví o Duhových válečnicích, o kterém se zmiňuje ve své práci také Pecl, a kterému věnuji pozornost i já. I když se mi nepovedlo zjistit, zdali se Niman nějak hlásí k etnografii, či kulturní antropologii, je jeho práce zčásti etnografická právě svým „románovým“ laděním.⁹ Na rozdíl od Nimana, který se účastnil amerických setkání, se snažím ukázat, jak probíhají setkání na evropské půdě. Už z důvodu řádově menšího počtu účastníků, jsou evropská setkání jiná, než ta americká.

V práci *The Shanti Sena 'peace center' and the non-policing of an anarchist temporary autonomous zone: Rainbow Family peacekeeping strategies*, Niman [1997] popisuje, jakým způsobem se udržuje pořádek a dodržování nepsaných pravidel na setkáních Rainbow Family. Podrobněji rozebírá koncept Rainbow „policie“ tzv. Shanti Sena, jehož hlavní myšlenkou je to, že každý z účastníků setkání je „policistou“ a měl by dohlížet a napravovat ty situace, které se neslučují s filosofií Rainbow Family, což je především zákaz násilí. Praktiky Shanti Seny se musí obejít bez násilí také (Niman popisuje situace, kdy se kolem konfliktního účastníka, shromáždila skupina, která se držela za ruce a zpívala mantru Óm). Dále Niman v této práci popisuje některé z konfliktů, které měli Rainbow s místní (americkou) policií. Já se ve své práci nijak tímto aspektem Rainbow nezabývám, protože během mého výzkumu nedošlo k žádnému porušení pravidel o násilí. Jistou konfliktní situaci však popisuji v kapitole o konsensu.

Další, skutečně etnografickou studií z Rainbow Gatheringu, je práce *'A collective of individuals': Between Self and Solidarity in Rainbow Gatherin.* [Iddo Tavoryh & Yehud C. Goodman 2009]. Práce se zabývá především tím, jaký je vztah mezi individuem a komunitou v komunitě Rainbow Family. New Age bývá často chápáno jako oslava sebe, takže kolektiv je chápáný jako prostor, kde se individuum může projevit. Ostatní členové komunity, jsou tu tak kvůli „mně“. Přesto je však typickým rysem novopohanství a New Age, kam autoři Rainbow Family zařazují, neustálé balancování mezi autoritou jedince a požadavky společnosti.

⁹ Na podobnost mezi etnografickými texty a románem upozornil C. Geertz v knize *Works and lives: The anthropologist as author* [1988]

Požadavek rovnosti všech členů, bývá členy Rainbow považován za odpověď na otázku: „Co je Rainbow?“ Příležitost k sebevyjádření je přímo podporována členy komunity. Ostatní dávají individuu svojí „energii“, dodávají mu odvalu, léčí ho. Rainbow Family je tak komunita, která podporuje individualitu a chce jí dát prostor pro úplné vyvinutí – jde o to, aby byl člověk „sám sebou“.

Autoři dochází k závěru, že vztah mezi individuem a komunitou není daný, ale je neustále modulován rituály a vzájemným chováním. Tento vztah se projevuje třeba v tradici konsensuálního rozhodování [ibid. 2009]. V kapitole o konsenzu se zabývám právě tím, jak jsou vztahy mezi individuem a komunitou modulovány a za jakých situacích k nim dochází. V kapitole o rituálech zase přibližuji, jak probíhají tzv. *talking circles*, a všímám si podobných momentů jako autoři výše zmíněné práce. V podstatě tak na mnoha místech této práce potvrzují závěry, ke kterým autoři dospěli.

Hippies, nehippies, Rainbow

Nejprve uvádím, co mají tyto tři pojmy společného. Všechny tři označují komunitní hnutí, což jsou podle *Velkého sociologického slovníku*:

„Spontánní sdružování, vytváření neformálních seskupení, která svým členům usnadňují čelit tlakům celospol. struktur, poskytují morální oporu a rozvíjejí alternativní vzorce lidského soužití a životního stylu (...), v nichž lidé hledají novou integritu ve fyzické spolupráci a meditaci, (...) Kladou důraz na integrální myšlení, intuici, prohloubené vnímání, ale i na výchovu k účastenské, přímé demokracii, na dialog a konsensus atd.

[Petrusek a kol. 1996; 368].“

Všechny tři typy hnutí patří mezi tzv. kontrakulturu. Tedy kulturu, která se vymezuje vůči jiné, většinové kultuře [Ynger 1960]. V případě hippies 60. let se jednalo o protest proti konzumerismu, válce a zaběhnutým společenským hierarchiím. Hnutí pro sebe objevilo způsoby, jak s většinovou společností bojovat, hippies pálili povolovací rozkazy do armády, utíkali do přírody, snažili se uniknout do jiných duchovních dimenzí, bořili konvence, oslavovali tělo a sexualitu a globální život v lásce a míru. Mnohé z toho později přejaly nehippies.

„Hippies založili ekologické hnutí. Bojovali proti rasismu. Zrušili sexuální stereotypy a dodávali odvahu ke změně, individuální hrdosti a uvědomění si sebe sama. Zpochybňovali strojový materialismus. Během 4 let dokázali zastavit válku ve Vietnamu [Leary 1997; 105].“

Mezi alternativními vzorci životního stylu jsou i ty, které nabízejí různá náboženská či duchovní hnutí. Hippies a stejně tak i neohippies jsou synkretická hnutí. Nabízejí různou směs všech možných tradičních i moderních duchovních nauk, které leckdy nekriticky nebo pragmaticky spojují dohromady do jednoho celku, který nebývá vnitřně jednotný a ani logicky bezrozporný [Petrušek a kol. 1996; 1258].

Neohippies, na rozdíl od hippies odmítají ve skrzi drogy, a transcendenci, duchovní naplnění a štěstí osobní realizace, hledají v meditaci, zdravém životním stylu a bezestopém životě.¹⁰ Rainbow Family pak spojuje relativní sílu a početnost hippies (v Americe čítají počty členů na shromážděních desetitisíce, v Evropě pak stovky), s „upravenou“ a umírněnější filosofií. Co zůstalo a co se změnilo?

Členové Rainbow Family se veskrze považují za předvoj měnící se společnosti.¹¹ „Rainbow je pokusem o vytvoření utopie [518 Vladimír, Veselý 2011].“

Členové Rainbow Family se snaží o naplnění jejich filosofie tím, že se jí snaží uvést v život. Její uskutečnění má však oproti hippies spíše pasivní charakter, i když se sem tam ozývají hlasy pro aktivnější zapojení ve společnosti.¹² Rainbow věří, že se postupně celá společnost proměňuje díky jistému přirozenému zákonu (často jde o různé vzestupy do vyšších dimenzí, nebo o návrat k Bohu). Změna souvisí úzce s tím, jak lidé přemýšlí. Pokud lidé přestanou přemýšlet v „omezených vzorcích“ a dovolí si projevat více lásky mezi sebou, pak se svět promění (téměř automaticky) v ráj. Tato proměna probíhá hlavně na setkáních, která se často označují jako healing – léčivé. Samotný pobyt na setkání jejich účastníky léčí a očišťuje od myšlenkových vzorců získaných v *Babylonu*. Od hippies se Rainbow Family liší také tím, že odmítá elektronické přístroje všeho druhu na setkáních (což

¹⁰ <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3306317/Inside-world-modern-neo-hippy-seek-bliss-transformational-festivals-meditation-unlike-drugged-flower-children-1960s.html>

¹¹ Viz některé pasáže o prorocství o Duhových válečnicích v kapitole o Rainbow identitě

¹² Právě na téma aktivity či pasivity člena Rainbow proběhl na setkání seminář. Časté bylo pobízení k tomu, aby se filosofie a chování Rainbow „vyváželo“ do *Babylonu*.

ovšem bylo celkem často porušováno), požívání alkoholu a taky jsou jejich členové umírněnější v požívání drog (což ovšem neznamená, že drogy vůbec neužívají).

Také forma setkávání je odlišná. Zatímco nejčastější formou setkávání hippies a nehippies byly a jsou různé hudební festivaly, nebo festivaly s duchovní tematikou¹³, Rainbow ustanovují tzv. dočasnou autonomní zónu [Bey 1991; 518 Vladimír, Veselý 2011, Pecl 2006], místo kde dočasně platí pravidla a tradice, které ctí komunita Rainbow Family. Podrobnější princip vybírání míst najdeme v glosáři pod heslem *Louka*, vždy však jde o místo, které je, pokud možno, co nejdál od civilizace. Místa setkávání se mění každým rokem a je pravidlem, že se setkání neopakují dvakrát na jednom místě. Výjimku z tohoto pravidla tvoří *permanent Rainbow*.

Konsensus

„We are circling. Circling together. We are singing, singing our heartsong. We are family, we are unity, we are celebration, we are sacred.“

- jedna z písní zpívaná na setkáních Rainbow Family

„**konsensus** - (z lat. consensus = shoda, souhlas, jednomyslnost) - souhlas většiny lidí určité skupiny, společenství nebo společnosti v názorech a postojích k nejdůležitějším aspektům jejich společného života. K. je více či méně obecný souhlas v myšlenkách i citech, který napomáhá dosažení, ustavení a udržení řádu [Petrušek a kol. 1996; 523].“

16

Úvod ke kapitole

Autory, komentující a používající pojem konsensu, jsem si do této kapitoly nevybral náhodně. Již výběr prvotního autora, sociologa Ervinga Goffmana a jeho díla *Všichni hrajeme divadlo*, naznačuje, kam se má analýza tohoto pojmu bude ubírat. Ve svém terénním výzkumu jsem měl totiž skutečně mnohokrát pocit, že členové rodiny spíše hrají divadlo a svojí jednotu předstírají, než že by jí *skutečně* žili. Nechci ovšem, aby tím vznikl dojem, že si Rainbow Family jako celek, na komunitu pouze hraje. Jednak zde hraje velký význam omezenost mého výzkumu (tedy mé zkušenosti) a také fakt, že mnoho členů fakticky uznává Rainbow jako společenství, které je ve vývoji a není hotovým ideálem. V literatuře o Rainbow Family, ať už

¹³ <http://www.festivalmilujsvujivot.cz/> ; <http://www.festivalfocus.org/festival/875/european-spiritual-film-festival>

odborné nebo beletristické, se ovšem můžeme dočíst o mnoha situacích, kde se ukazují slabiny a nedokonalosti tohoto utopistického hnutí.¹⁴

Tímto problémem se pak podrobněji zabývá americký psycholog M. Scott Peck [1995] v knize *V Jiném rytmu*, kde se pokouší o zachycení fází vytváření komunity tak, jak je zažil ve své bohaté praxi.¹⁵ První fází je pseudokomunista, kdy členové skupiny vřelé vztahy mezi sebou pouze hrají. Až po delším soužití se v rozhovorech ukáží rozpory a nesouhlasné postoje, které členové často zastávají vůči sobě navzájem. Celá skupina si musí projít dvěma dalšími fázemi (fází chaosu a fází prázdnoty), než se stane *pravou komunitou* [Peck 1987].¹⁶

Ferdinand Tönnies ve svém díle *Gemeinschaft und Gesellschaft* [1887] ukazuje na rozdíl mezi společností (*Gessellschaft*) a pospolitostí (*Gemeinschaft*). Právě v tomto díle se tak dotýká jak části ideologie, na kterou je Rainbow hnutí založeno, tak i toho, vůči čemu se vymezuje. Společnost je podle Tönniese strukturována hierarchicky. Pospolitost je společenství lidí sobě rovných – komunita. V komunitě sice existují vůdci, ale tito jsou voleni z lidu podle jejich schopnosti přinést dobro pro celek. Stejně tak i mezi Rainbow Family jsou „voleni“ za vůdce ti schopní. Podstatným momentem u Tönnise stejně jako u Rainbow je i pojem konsensuální shody, založené spíše na „srdci“ než na racionálním kalkulu.

Způsob, jak je vnímán konsensus členy Rainbow Family, se ukazuje v následující části, kde nechávám promlouvat některé z textů, které komunitu Rainbow inspirují, nebo je napsali její členové. Myslím si, že z textů je patrný důraz na rozhodování „srdcem“.¹⁷ V poslední části této kapitoly ukazují příklady fungování konsensuálního rozhodování na setkání komunity Rainbow, tak jak jsem je zažil při svém terénním výzkumu.

Konsensus v textech vně Rainbow Family.

Erving Goffman ve své knize *Všichni hrajeme divadlo* [1999] ukazuje, jak se společenská interakce rozvíjí v rámci určitých očekávání a dojmů, přičemž tyto dojmy jsou modulovány (často vědomě, ale také nevědomky) samotnými účastníky interakce. Lidé chtějí působit

¹⁴ Viz některé články na webu <http://somerwhereundertherainbow.org/>

¹⁵ Peck se přes 20 let účastnil „teambuildingových“ seminářů

¹⁶ Nevybral jsem knihu jen z důvodů mých sympatií k myšlenkám obsažených v knize ani z důvodu, že knihu mi doporučil jeden z prvních členů Rodiny, kterého jsem potkal

¹⁷ Na rozhodování srdcem odkazuje taky pojem *heart circle*, který označuje intimněji laděné *talking circles*.

nějakým dojmem. A také pokud víme, že se schyluje k nějaké společenské interakci, je pro nás výhodnější vědět předem, jak se v takové situaci chovat.

„Způsob, jakým jednatel sám sebe prezentuje, jej zavazuje k určitému způsobu chování a vyžaduje od něj, aby se vzdal náznaků, že je něčím jiným [Goffman 1990].“

Dále se také dozvídáme, že pokud dojde k situaci vzájemné společenské interakce tak:

„Definice nastalé situace jsou v podání různých účastníků natolik sladěné, aby nedocházelo ke zjevným sporům. To neznámá, že by zavládla taková shoda, aby každý otevřeně a upřímně souhlasil s pocity, které vyjadřují ostatní. Taková harmonie je optimistický ideál a k hladkému chodu společnosti jí beztak není zapotřebí.“ [Goffman 1990]

Obavy z toho, že konsensus, proklamovaný v různých materiálech o Rainbow Family, je neuskutečnitelný ideál (nebo ideál optimistický, jak píše Goffman), mě provázeli od prvních chvil mého prvního Rainbow setkání v Čechách a znovu se objevily v první den setkání na Slovensku. Do svého deníku jsem si poznamenal:

„Jak dlouho trvá, než se skupina začne chovat jako opravdová komunita? Rainbow je „rodina“. Skutečně se chová jako rodina během měsíce poznávání? Jak řeší vnitřní konflikty a vnější zásahy [Terénní deník 15. 8. 2015].“

Knihy M. Scotta Pecka, *V jiném rytmu*, se ke mně dostala díky jednomu z dlouholetých účastníků Rainbow setkání. Tento člověk byl první, kdo mi sdělil osobní zážitky ze setkání Rainbow Family, naznačoval, jací lidé se tam setkávají. Doporučil mi také Peckovu knihu, kterou jsem si z části přečetl. To, jak Peck popisuje tvorbu komunity a jednotlivé fáze procesu jejího vytváření, značně tvarovalo mojí představu i o samotném rozhodovacím procesu na Rainbow setkáních. Peck píše:

„ ... chci, ale naznačit, že komunita v přesažení individuálních rozdílů běžně překonává jakoukoliv demokracii. (...) Rozhodnutí bývá v opravdových komunitách dosahováno skrze konsenzus... [Peck 1987; 48]. “

Pokud srovnáme pojetí společenské shody, jak jej popisuje Peck, a to jak jej popisuje Goffman, lze odhadnout, že by se autoři sice pravděpodobně dohodli na tom, že k fungování společnosti není potřeba upřímné komunikace, ale Peck by dodal, že k vytvoření skutečně funkčního a plnohodnotného společenství sobě rovných jedinců, je upřímnost a projevování svých pocitů nezbytné.

Konsensus v Rainbow textech.

Internetová stránka *Rainbowforum.net*¹⁸ je poměrně hojně navštěvovaným zdrojem informací pro tu část Rainbow komunity, která uznává internet jako možný komunikační nástroj. Dozvíte se zde kdy, a kde se konají jaká setkání a uživatelé přidávají mapky a GPS souřadnice, aby se každý mohl bezpečně dostat na místo setkání. Jsou zde také zodpovězeny některé otázky týkající se nejasností s organizací setkání a probíhají zde i diskuse na nejrůznější témata, leckdy vzdálená tématům Rainbow komunity. Najdeme tu také Mini-manuál, který začátečníky seznamuje se základními principy fungování Rainbow setkání. I zde se setkáme s pojmem konsensus. Předkládám jeho popis v mém překladu z angličtiny:

„Konsensus je způsob, jak řídíme samy sebe. To znamená, že přicházíme s řešeními přijatelnými pro všechny, a ne pouze pro většinu. Pokud máme nějaké problémy, svěříme se s nimi ostatním, a společně o nich diskutujeme. Během diskuse obvykle někdo přijde s řešením a žádá o konsenzus. Pokud není nikdo vysloveně proti, pak je konsenzu dosaženo. (Tento způsob je někdy označován jako „tichý konsensus“, tj. všichni mlčí po vznesení žádosti o konsenzus.) V jiném případě, může kdokoliv zamítnout konsenzus vyjádřením svých obav a pocitů a diskuse pokračuje. Takto řešíme své problémy. Konsensus dává každému šanci být vyslechnut a příležitost, aby jeho vklad do diskuze byl považován za rovný všem ostatním příspěvkům a byl brán na zřetel [cnr].“

Pokud srovnáme Goffmanův stav shody, jako situace ustanovené ne upřímným vyjádřením vlastních pocitů a vlastního mínění, ale společenskými konvencemi, zjistíme, že se razantně liší od toho, jak je nám stav shody předkládám v textu Mini-manuálu. Naopak zde se dozvídáme že: „ ... kdokoliv (může) zamítnout konsensus vyjádřením svých obav a pocitů [cnr].“

¹⁸ www.rainbowforum.net

Jde tedy o ten stav shody, kterou Goffman označuje za „optimistický ideál“. Společnost, kde je každý sám sebou, může otevřeně projevovat své city i myšlenky, to je i ideál Rainbow rodiny. Společnost, která se rozhoduje jako „jedno tělo, jedna mysl, jeden duch“ je ideálem Rainbow rodiny. Přesto, jak ukážu níže, se realita od ideálu někdy liší.

Konsensus v realitě terénní praxe

Louka Česko-Polsko-Slovenského setkání nebyla příliš daleko od nejbližších obydlí. Střed louky protínala vyježděná polní cesta, kterou během setkání občas projížděli místní. Místní, v jazyce běžně užívaném na setkáních pojmenovaní jako „locals“, velice brzy věděli, že se blízko jejich domovů děje něco neobvyklého. Nejbližší vesnice byly dosažitelné půl hodinou chůze a tak netrvalo dlouho a třetí den jsme na louce měli návštěvu. Čtyři muži ve věku do třiceti let se objevili v noci, když byla značná část účastníků setkání u hlavního ohně. Vzali si sebou alkoholické nápoje, posadili se ve vzdálenosti asi dvacet metrů od ohně a brzy začali zasahovat do společného zpěvu u hlavního ohně pokřikováním. Jeden z (pravidelných) účastníků setkávání si šel se skupinou opilých mužů popovídat. Došel k nim a začal si s nimi povídat. Šel jsem za nimi. Scout jim vysvětloval, že je my (jakožto Rainbow) rádi přijmeme, ovšem, že jsme se dohodli, že nebudeme pít alkohol, proto, pokud by se k nám chtěli připojit, museli by to udělat bez alkoholu. Pak odešel a nechal mě tam s nimi. Skupina se na chvíli uklidnila, ale pak začali křičet a zpívat znovu snad ještě hlasitěji. Snažil jsem se jim vysvětlit, jak to v Rainbow funguje a o co Rainbow jde. Tři ze skupiny, ti mladší, mě poslouchali a ptali se, čtvrtý, nejstarší muž o mé vysvětlování nejevil zájem. Střídavě mě urážel anebo nahlas pokřikoval. Zbytek skupiny se ho snažil zmírnit. To vše se dělo, aniž by se kdokoliv z asi padesáti účastníků, sedících kolem ohně zvedl a šel za námi, nebo jakkoliv zasáhl. U ohně bylo všechno jako normálně, zpívalo se, bubnovalo, někdo hrál na didgeridoo, někdo na tamburínu, skupina opilých místních byla ignorována. Postupem času se skupina opilých místních přesunula přímo k ohni. Nejstarší muž ze skupiny znenadále vstoupil do kruhu s ohněm, vzal veliký hořící klacek a začal jím mávat nad hlavou. Nikdo ho nezastavil. Cítil jsem se zoufale, neboť jsem nevěděl, co dělat a zarážela mě netečnost většiny účastníků. Muže s klackem nakonec umírnili jeho společníci. Situace se vyřešila tak, že se opilí místní nakonec očividně přestali bavit a v pozdních hodinách odešli.¹⁹

¹⁹ Incident jsem našel popsáný i na stránkách <http://somerwhereundertherainbow.org/>, kde, k mému překvapení byla událost popsána úplně jinak.

Na ranním *food circlu* byl ohlášen *talking circle* na téma zkušenosti z předcházející noci. Velice mě zajímalo, jak se bude situace řešit. Z průběhu celého *talking circlu* jsem však byl znovu překvapen. Většina z těch, kdo dostali hůlku opravňující je k mluvení (*mluvící hůl*), se představili jmény nebo se hůlce obřadně poklonili či ji políbili, a pak mluvili nejprve o tom, jak jsou rádi, že na setkání jsou, popřípadě, co pro ně Rainbow znamená. Někteří o tom mluvili velice dlouho. Pak se každý vyjádřil k situaci předcházející noci. V podstatě se většina vyjádřila ve smyslu: „Jsme Rainbow a naším krédem je přijmout každého. Sice zde netolerujeme alkohol, ale je to něco, co bychom v zájmu vyšší hodnoty – jednoty, měli tolerovat.“ S tímto názorem ve skupině souhlasili, podle pravidel konsensu, všichni. Nedošlo k žádné debatě ani konfrontaci názorů, v druhém kole hůlka oběhla kruh v tichosti a *talking circle* se po prvním kole rozpustil. Více jsem už komunitu neslyšel se tématem zabírat.

Podruhé jsem měl možnost sledovat, jak Rodina řeší své problémy v záležitosti se zaběhlým psem. Z nedaleké vesnice na louku přiběhl veliký pes. Nedal se vyhnat a vždy se znovu vrátil. Pobyt psa na louce, zdálo se, nikomu nevadil. Jednou při ranním food-circlu však doprostřed kruhu vystoupila jedna z účastnic a vyzvala Rodinu, ať rozhodne ve věci psa. Účastnice byla proti pobytu psa. Argumentovala tím, že za prvé: pes kálel po louce a za druhé, sama účastnice měla sebou malého psa, kterého ten velký pes údajně obtěžoval.

Z ničeho nic do kruhu vstoupil jeden z účastníků a velice energicky promluvil v tom smyslu, že si toho velkého psa už oblíbil, a že se stal něčím jako maskotem setkání. Nevidí prý důvod, proč by měly vadit výkaly, že se jim každý vyhne. Jeho výstup, jak jsem vyzoroval, byl provázen smíchem některých ze sedících v kruhu i uznalým přikyvováním. Jeho oponentka se pak už nezmohla na další výstup. Nikdo další se pak k případu nevyjádřil. Celý problém vyřešil nakonec jeden ze *scoutů*, obecně nejaktivnější člen celého shromáždění (často připomínal, co je třeba dělat, vítal nové příchozí na *food circlech*, doprovázel zpěvem a hrou na kytaru výběr peněz do *magic hatu*). Vyhledal majitele psa a ten si pro něj pak následně přišel. Ve své podstatě tak vůbec nedošlo ke konsensuálnímu rozhodování. Většina účastníků byla svědky konfliktu dvou různých názorů, ale nikdo se ke konfliktu veřejně nevyjádřil. Problém pak tiše vyřešil bez rozhodnutí všech ten, který byl tak jako tak jeden z nejaktivnějších členů. Byl to onen *scout*, který již předtím jako první řešil potíže s opilci.

Se zásadní situací jsem se už setkal na mém prvním, českém setkání. Vzhledem k lokalitě, kde se toto setkání konalo, byla většina přítomných Čechů a až na jedinou výjimku se všichni domluvili česky. Tou výjimkou byla dívka z Rakouska, která přijela na motocyklu. Moje první večerní sezení u ohně bylo i jejím prvním večerem. Uvítacího slova se ujal jeden z účastníků (jde znovu o toho samého, který se snažil sblížit s opilci, vyřešil záležitost se

zatoulaným psem a zorganizoval v podstatě celé karpatské setkání). Uvítací řeč byla v angličtině, sotva však mohl mluvčí dokončit první větu, už se ozvaly nesouhlasné hlasy z okruhu sedících.

Mluvčího někdo oslovil jménem a řekl: „... my neumíme anglicky.“

Několik dalších se přidalo: „Vždyť jsme tu stejně všichni Češi.“

Tím bylo rozhodnuto. Zbytek uvítací řeči byl v češtině a dívky z Rakouska se nikdo nezeptal, jestli jí to vadí, anebo nevadí. Dívka tak byla v podstatě hned v úvodním setkání jazykově „vyloučena“. Později jsem pozoroval, že přestala chodit na večerní setkání a spřátelila se s jedním z účastníků, který měl zaparkovaný karavan blízko louky a veřejných setkávání se účastnil zřídka. V tomto případě tak vůbec ke konsensu nedošlo.

Člen Rainbow a jeho identita

My lidé tohoto národa, každý svobodný a zodpovědný, rozpoznávající svrchovanou sílu Lásky v našich životech, prohlašujeme tímto svoji nezávislost a předkládáme tento plán a naše vize, přivést alternativní řád ducha, práva, organizace a obchodu a tak vytvořit nové podloží pro uskutečnění plánu Pána Lásky pro tuto Zemi.

- Rainbow deklarace nezávislosti z roku 1977

22

Úvod ke kapitole

Vymezit jasně, kdo je členem Rainbow Family, je obtížné, stejně jako vymezit samotný pojem Rainbow Family. V hnutí existuje názorová diverzita. Jedna skupina například, ve větší či menší míře vyznává mýtus o Duhových válečnících, další považují Rainbow za nejasně vymezenou skupinu, či spíše za dobrovolné shromáždění - skupina pro ně existuje spíše jako událost, než jako uzavřená, jasně definovatelná komunita.²⁰ Můžeme říci, že členem se stává ten, kdo na shromáždění přijde. Na druhou stranu existují lidé, kteří “jsou Rainbow” i mimo setkání. Členství totiž není exkluzivní, zvenčí dané, ale součást vnitřní identity člověka. Důležité je jeho vlastní ztotožnění se základními principy filosofie Rainbow.

Dá-li se mluvit o členství, tak jen do určité míry. Blíže jsou, dle mého mínění pojmy sounáležitosti a “společného bytí”. Citového fenoménu, zažívaného při společných rituálech. Přesto jsou však na shromážděních i lidé, kteří se k Rainbow Family nehlásí a přichází, podle

²⁰ Podobná duchovnímu festivalu.

svých slov: spíše ze zvědavosti. Takoví účastníci však často sdílejí některé podstatné rysy životního stylu většiny účastníků shromáždění, jako jsou: cestování stopem, určitý druh alternativního stravovacího stylu, poslouchání spirituálně laděné hudby, či prostě jen sdílejí kritický postoj k majoritní společnosti z různých důvodů. Na setkání jsem se setkal také s lidmi ze subkultur, jako je *rave* nebo *freetekno*. Slovenské setkání se účastnil i jeden slovenský poustevník žijící v dobrovolném exilu v nedaleké pastevně. Některé z lidí nelze jednoduše zařadit do některé existující subkultury. Například lidé, kterým se na Rainbow často říká *skřítci*. Vyznačují se například tetováním, do kůže vypálenými nebo vyřezanými symboly a různorodě nakombinovaným oblečením.

Obtížnost definovat to, kdo je člen a kdo není, stejně tak jako určit, co přesně je podstatou hnutí Rainbow Family, můžeme pokládat za charakteristický prvek hnutí New Age, zděděný po rozdrobené a z více zdrojů čerpající filosofie hippies.

„New Age je široké seskupení jednotlivců a skupin, které nemá jednoznačně definovanou společnou nauku ani praxi, které nevytváří jasně vymezenou organizaci, nemá zakladatele, nemá jasného vůdce. Spíše jde o síť, jejíž uzlové body (jedinci a skupiny) jsou naprosto autonomní, mají však přesto něco společného, bez čeho by nebylo možné o New Age vůbec mluvit, něco, co určuje základní perspektivu New Age [Lužný 1997; 89].“

Lužný tvrdí, že základním rysem New Age je myšlenka transformace společnosti a reálnost jejího uskutečnění [ibid.]. V tomto ohledu se dají Rainbow Gatherings považovat za „autonomní uzlové body“ a současně „zhmotnění“ touhy po reformaci společnosti.

Transformace společnosti podle sdílené filosofie Rainbow, má téměř vždy vést ke změně myšlení lidí směrem k chápání člověka jako součásti vesmírného celku. Získaná identita je buď globální, jako je tomu například v teorii živoucí planety Gaii [Lovelock 1991], nebo mystická [Krishnamurti, Osho a další].

Identita většiny členů, v kontextu diskursu filosofe Rainbow Family, je identitou kolektivní a stojí v opozici proti „moderní konzumní společnosti“, nazývanou *Babylonem*. Zároveň je ale identita sociálních aktérů vnímána jako individuální projekt. Dosažení kolektivní identity se totiž naplňuje skrze určitý vnitřní proces. „Propojení se s vesmírným celkem“, vzniká pomocí meditace a je cestou každého jednoho individua, na které mu ostatní nemohou pomoci, ale mohou mu jen ukazovat cestu *k pravdě*. Je to cesta od sobeckého ega, jehož motivací je chtít vše jen pro sebe, ke kolektivnímu Já, které slouží nesobecky celku a jako takové se v celku úplně rozpouští. Obecně však můžeme říci, že filosofie New Age i

Rainbow Family je filosofií individualistickou. Člen takového hnutí často považuje svět za „zrcadlo“ sebe sama a věří ve své magické schopnosti ovlivňovat dění kolem něj [Tavory, Goodman 2009]. Výsledná identita je individualistická podobně jako identita majoritní, členy Rainbow Family odsuzovaného Babylonu. [Lipovetsky 2008; Giddens 1991] V takto budované individuální identitě, existují prvky kolektivní identity, které ovšem neslouží přímo komunitě, ale jen jaksi nepřímo. Jedinec pomůže společnosti hlavně tak, že se sám osvobodí od hmotného světa [Tomášová 1998].

To může souviset i názorem některých účastníků, že se totiž „na Rainbow dostanou jen ti, kteří se tam mají dostat.“ Musíte se dostat na nějaký určitý stupeň duchovní cesty, abyste došli až na shromáždění. Několikrát jsem měl pocit, že se někteří členové komunity považují za nadřazenější, nebo spíše bych měl říci povolanejší „bytosti“, než ti z *Babylonu*. Někjakého druhu slovního zesměšňování „těch druhých“, v podobě narážek, jsem si na shromáždění všiml několikrát (a ne vždy, podle mého názoru, byly tyto narážky neopodstatněné).

Ne všichni účastníci však sdílejí tyto názory, a proto jsem tuto kapitolu rozčlenil na více dílčích „identit“, které dohromady snad podají obraz, „jaký asi je člen komunity Rainbow Family.“

Ekologické občanství

Charakteristickými členy Rainbow jsou vegetariáni (nejí maso), vegani (nejí maso, vejce ani mléčné výrobky), raw food (jí pouze nevařené jídlo), frutariáni (jí pouze ovoce a ovocné šťávy) nebo třeba i „dietáři“ či adepti na „brethariánství“ (stravování se nehmotnou energií). Důvody pro takové stravovací návyky jsou v zásadě dvoje: zdraví a starost o životní prostředí. Zaměříme se teď na druhý faktor a podíváme se, jak moc je v Rainbow přítomen prvek tzv. ekologického občanství.

Ekologické občanství je pojem použitý poprvé Mark J. Smithem [1999]. Dobson & Bell [2006] o něm hovoří jako o environmentálním občanství.

“Ekologické občanství zahrnuje nové závazky: vůči zvířatům, dalším generacím lidského pokolení a závazky týkající se udržení integrity přírodního prostředí (...) jasně požaduje zásadní změny v moderních společnostech. Pravděpodobně nejradikálnější změnou by byla změna samotných lidí, poněvadž ekologické občanství vyžaduje revidovat přístup k přírodě i k sobě samým a vnímat tento svazek jako pevný a trvalý [Giddens 2013; 191].”

Výše zmíněný popis skvěle vystihuje podstatu aktivismu velké části členů Rainbow Family. Jejich aktivismus je přímo *zhmotněný* při setkání: kuchyně je bezmasá, zásahy do přírody šetrné, ale také přesahuje do života členů mimo setkání. Ve svých promluvách s účastníky setkání jsem se často setkával s názory s projevy “ekologického občanství”.

Ráno na mém prvním setkání jsem si byl umýt obličej v rybníce, na břehu stála jedna ze zúčastněných dívek, zapředli jsme se do hovoru o rybnících. Zeptala se mě: “Proč si myslíš, že jsou ty rybníky udělané?”

“Pro ryby,” odpověděl jsem.

“Ne,” řekla ona, “ty rybníky jsou dělané pro lidi – aby měli kde chovat ryby.”

[Terénní deník 13. 5. 2015]

Tímto poukázáním na lidskou sebestřednost při přetváření krajiny bylo řečeno mnoho z celkového názoru velké části Rainbow family. Její členové upozorňují na nezodpovědné zásahy do přírody, na drastické metody při chovu hospodářských zvířat, na kácení deštných pralesů, na výsadbu palmových plantáží atd. A svůj život přizpůsobují, nebo se o to snaží tak, aby oni sami neparticipovali na těchto aktivitách.

Účastníci setkání někdy dokáží dlouho a zasvěceně hovořit o škodlivosti konzumace masa, utrpení zvířat v chovech a speciálních bezmasých, či bezvaječných receptech. Na food circles se podávaly vždy dva druhy jídla: vegetariánské a raw. Raw jídlo byly téměř vždy namočené ovesné vločky s nakrájenými jablky. Cukr pak koloval v kruhu pro každého, kdo zavolal: „sugar connection!“²¹

Starost o životní prostředí však mezi Rainbow není pouze vyjádřením starosti o životní prostředí jako takové, ale zároveň vyjádřením víry v posvátnost přírody a v jednotu člověka s touto přírodou. Tato jednota se projevuje i tím, že se přírodě (a mnohdy i celému vesmíru) připisují vlastnosti, které jsou vlastní člověku. Příroda má vědomí, planeta Země žije a má schopnost regulovat život na svém povrchu podle své vůle, vesmír se cyklicky rozpíná a smršťuje jako při procesu dýchání. Zvířata i rostliny mají vědomí podobné lidskému, nebo

²¹ Věty, jejich gramatická skladba bývá obvykle: „název toho, co potřebuji“ + „connection“ se užívá, když někdo z účastníků něco potřebuje. Na setkání jsem často slýchal „hug connection“ ale i „cigaret connection“ nebo „joint connection“.

někdy mají i vědomí rozvinutější lidskému. [Hauser 2007, Lovelock 1991, Snyder 2000 a další]

Na začátku kapitoly jsem zmínil mýtus o Duhových válečnících. Tento mýtus, který mimo jiné inspirovali i hnutí Greenpeace²², byl poprvé formulován v knize *Warriors of the Rainbow* [1962] Williama Willoya & Vinsona Browna. Píše se zde mimo jiné,²³ že ve světě, který je nemocný, „protože se odvrátil od Velkého ducha“ povstanou noví indiáni, kteří budou „učit lidstvo jednotě, lásce a porozumění mezi sebou (...) a nebudou již více poslouchat ty, kteří si myslí, že mají sami pravdu (...) Jako šumějící proud vody, který odvalí i ty nejtěžší balvany, obnaží i ty nejtvrďší srdce láskou, dokud celý svět nezačne prokvétat novým druhem člověka [Willooy & Brown 1962].“

Nacházíme zde jak silné pobídky ke změně životního prostředí, tak i k výchově dětí.

„Jako staří indiáni nechali běhat své děti volně v prériích (...) tak i Válečníci duhy necht' se čini, aby své děti přivedli do magického požehnání divočiny. (...) Duchovní společnost, která přichází, vytvoří krásu každým svým výdechem, vyčistí řeky, na místo pouští a slumů vytvoří parky a lesy (...) Jaký to je velkolepý boj, proměnit svět v krásu [ibid.]!“

Filosofie uvnitř Rainbow

Dobře²⁴ spiritualitu a filosofii Rainbow Family shrnuje Pecl:

„Víra Rodiny Rainbow se soustředí na ekologii a na psychický spirituální svět tolik diskutovaný v 60. letech. Základem je přírodní panteismus vyjádřený krédem: „Bůh jsi ty, Bůh jsem já, Bůh je svět, Bůh je obloha, Bůh je slunce.“ Ekologický důraz je vyjádřen láskou k přírodě a k venkovnímu prostoru. Stoupenci věří, že všechno, co je v přírodě, bylo stvořeno pro potřebu člověka (nebo pro zneužívání člověkem). Učení je eklektické s důrazem na ekologii. Značný důraz je kladen na pozitivní funkci sexuality a životní styl návratu k přírodě.

²² Legend of the Rainbow Warriors. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Legend_of_the_Rainbow_Warriors

²³ Jedná se o můj překlad z anglického originálu

²⁴ Dobře, znamená v tomto případě v souladu s mojí zkušeností při terénním výzkumu.

K dosažení Božího vědomí jsou využívány směsice hinduistických zpěvů, křesťanských hymnů a meditativních technik. Mnoho stoupenců Rodiny věří v reinkarnaci [Pecl 2004].“

New Age, z něhož Rainbow Family čerpá zdroj své filosofie je, jak už jsem zmínil, synkretické hnutí, které okruhem svých zájmů zasahuje do všech odvětví lidského vědění i činností: ekonomiky, politiky, spirituality, zemědělství, fyziky apod. Ze všech těchto oborů si New Age vypůjčuje pojmy, zákony, či teorie a často je i velice svévolně interpretuje.

I na mýtu o Duhových válečnících je zajímavé to, že je považován za moderní podobu folklorismu.²⁵ Folklorismus lze definovat jako: „Druhotnou, více nebo méně stylizovanou podobu lidové kultury či folklóru.“²⁶

Autoři mýtu o Duhových válečnících Willoy & Vinson, se zajímali o kultury původních indiánských kmenů. Willoy byl potomek Aljašských indiánů.²⁷ Kniha *Rainbow Warriors* je ve skutečnosti evangelický traktát, který (jak bylo v tehdejší době běžné) nalézal ve spiritualitě indiánů prvky protokřesťanství [Pecl 2004]. Vliv knihy na hnutí hippies, Greenpeace a Rainbow Family, je i přesto zřetelný dodnes.

Životní prostředí není jediným pojmem, který je uvnitř komunity Rainbow Family vcelku svévolně interpretován. Další oblastí je třeba fyzika a obzvláště jedna z jejích disciplín: kvantová mechanika. Je pravda, že mechanismy fungování mikrosvěta překvapily i samotné jejich objevitele; zákony jako „princip neurčitosti“, nebo „entenglement“ jsou těžko vysvětlitelné bezrozpornou logikou a pokusy o jejich vysvětlení, tak někdy připomínají východní kóany, píše Novotný [2004] ve své recenzi na slavnou knihu Fritjofa Capry *Tao fyziky*. V této knize, která se stala podkladem pro mnoho dalších knih, se Capra snaží ukázat, že poznatky moderní fyziky se příliš neliší od starodávných učení východních mystiků. Neo-hippies, New Age a Rainbow i díky této knize přejali některá slova užívaná ve fyzice (stejně jako předtím hippies přejímaly slova z psychologie) a použila je k svévolným interpretacím

²⁵ Legend of the Rainbow Warriors. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA):

Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-06-19]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Legend_of_the_Rainbow_Warriors

²⁶ *Folklorismus* [online]. [cit. 2016-06-19]. Dostupné z:

<http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Folklorismus>

²⁷ Zelko, Frank. “Warriors of the Rainbow: The Birth of an Environmental Mythology.” *Environment & Society Portal, Arcadia* 2013, no. 16. Rachel Carson Center for Environment and Society.

fungování světa. Kvantová fyzika se stává předmětem debat, kde se jejich účastníci často snaží co nejvíce ukázat, jak hluboce tématu rozumějí.

Někdy se i vesmíru a přírodě připisují atributy míst, které známe jako společenské instituce. Podle některých je život škola a každá bytost se v životě učí, přičemž všechno, co se člověku děje, se mu děje podle jeho vlastní duchovní úrovně. Jedná se tedy o interpretaci východních učeních o karmě, kdy se osud člověka vázal na některý z „jeho“²⁸ předchozích životů. To, že někteří lidé žijí a umírají ve válkách, trpí hladomorem nebo se narodili postižení, je často dekódováno jako „to správné“ a příčinou jejich neštěstí je právě jejich nedostatečný duchovní vývin. „Vesmír“ je živoucí bytost, která slouží jednotlivci. Tento postoj charakterizuje individualismus většiny členů Rainbow. Rainbow Family je fakticky společnost složená z jedinců, kteří v komunitě nacházejí prostor pro sebevyjádření. To se projevuje například při *talking circles* [Tavory & Goodman 2009].

Už v kapitole o konsensu jsem zmiňoval proslovy „o sobě“, které pronášeli účastníci jednoho z *talking circlu*, a to i když mělo být předmětem debaty něco úplně jiného. Ve svém výzkumu na Izraelském Rainbow Gathering zmiňují i Tavory & Goodman výpověď jednoho svého respondenta, která plně koresponduje s mojí zkušeností.

„Často se stává, že někdo drží tyč (mluvící hůl, která ho opravňuje k mluvení, viz kapitola konsensus) a mluví nesmysly a ty mu prostě nemůžeš říct, aby zmlknul, protože je to jeho právo – vyjádřit sám sebe“ [Tavory & Goodman 2009].“

V tomto případě považuji za zajímavé zmínit událost, která se mi na setkání stala. Když jsem jednou pomáhal v polní kuchyni vařit jídlo pro všechny, přišel za mnou jeden z účastníků, malý fousatý člověk, o kterém jsem slyšel, že je ze Sibíře. Nesl nějakou houbu, ze které si ukousl a podal mi ji se špatně vyslovenými slovy:

„Take it. We eat them in Russia, you can add it into (the) soup“.²⁹

²⁸ Zájmeno „jeho“ dávám do uvozovek, protože respektuji, že ve východních učeních, převážně v některých formách buddhismu člověk jako osobnost skutečně neexistuje a je pouze součástí vesmírné jednoty. Osobnost je iluze. [viz Anatta. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Anatta>]

²⁹ „Vem si, my je v Rusku jíme. Můžeš jí přidat do polévky pro všechny.“

Houbu jsem já a ještě jeden z účastníků snědl, aniž bychom se nějak blíže zabývali tím, co za druh houby to skutečně je. Ukázalo se, že ta houba byla jedovatá a my jsme nakonec skončili na pár hodin v nemocnici v nejbližším městě.³⁰ Zázitek to byl ošklivý a já jsem si, leže na lůžku s nitrožilně podávaným fyziologickým roztokem, několikrát představoval, že budu po Rodině vyžadovat vyloučení toho chlapíka, co mi tu houbu nabídl. Jenže ukázalo se, že by to bylo obtížné.

Na *food circlu* byl svolán *talking circle*. Měli jsme se bavit o tom, co je to Rainbow. Mezi asi 15 účastníky *talking circlu* byl i onen mužik ze Sibíře. V prvním kole, které bylo zase o tom, že se každý představil a někdy velice dlouho povídal (často účastníci v prosloveh dělali významné pauzy, přivíraly oči a usmívali se, jako kdyby zažívali něco posvátného) o tom, jak je rád, že na setkání přišel, co to pro něj znamená být zde na setkání atd. Někteří přidali i svůj osobní příběh nebo svoji oblíbenou meditační techniku. Když ovšem začal mluvit „chlap ze Sibíře“, nebylo mu rozumět téměř vůbec nic. Mluvil směsicí ruštiny a angličtiny. Občas bylo možné zaslechnout nějaká slova jako „mushroom“, „soup“ a z toho mi došlo, že mluví o včerejším incidentu. Nevím, jestli věděl, že v kruhu s ním sedím i já, kterému houbu podal, ale svůj proslov nesměroval na mě, ale říkal si ho téměř pro sebe. Mluvil dlouho a obsah jeho sdělení byl nejasný. Přisedící jeho promluvu tolerovali a nedávali na sobě znát znudění nebo nervozitu, každý trpělivě seděl a čekal, až mužik skončí svoje nesrozumitelné blábolení. Sám jsem se nakonec rozhodl celý incident (raději) neřešit.

Rodina

„Oddaní a uvážliví vůdci starých chápou své lidi s láskou, rodiče své děti s láskou vychovávali, noví indiáni se spojí se všemi ostatními náboženstvími také láskou. Jediná minuta takové lásky a porozumění přinese zdraví od Velkého ducha a zázračné dovršení. Je to láska a porozumění, spojená s pokornou myslí a čistým srdcem, kteroužto kombinací Válečníci Duhy vyléčí svět z jeho nemocí.“ [Willooy & Vinson 1962]

Vize automatického, bezpodmínečného přijímání se zviditelňuje v tradici pozdravu “Welcome home”, objetí každého přichozího člena a tradici *welcome center*.

³⁰ Když nás vezli pryč z louky, řidič vozidla, když se dozvěděl, kdo nám houbu nabídl, řekl rozčileně: „Ten chlap je zatracenej komunista, chce komunismus všude!“

Pozdrav “Welcome home” zaznívá, většinou z úst větší skupiny na setkáních, pokud na setkání přijde někdo, kdo očividně (třeba má na sobě velký batoh) teprve přišel. Objímají se též nově příchozí. Se zvětšujícím se počtem příchozích lidí byly oba tyto druhy pozdravů méně časté a stále více se stávalo, že někteří příchozí nebyli uvítání vůbec, a to ani jedním z výše uvedených pozdravů. Stejně tak v případě mého výzkumu, nebylo v prvních dnech vůbec zřízeno **welcome centrum**. Může se tak stát, že někteří příchozí nejsou vůbec uvítání. V mnoha případech tak vůbec nedochází k iniciačnímu rituálu. Velkým Rainbow shromážděním tak možná hrozí nehomogenita a obecná nejasnost v tom, “co a jak se to má dělat”. Pro tyto případy jsou sice zřízeny **welcome centra**, případně popisné cedule na různých místech, ale v případě setkání, kterého jsem byl účasten, nebyly vždy cedule vyrobené a návštěvníci shromáždění nebyli informováni o základních pravidlech. Dvakrát, během mého pobytu ohlásil jeden z členů, vcelku přirozeně považovaný jako autorita tohoto shromáždění, že našel lidské exkrementy mimo místa určená k vykonání potřeby, a to na místech, kde mohly být porušeny základní hygienické podmínky. K incidentu došlo před zřízením uvítacího centra.

Příkladem chci poukázat na dvě věci: semi-organizace shromáždění vede nutně k jisté míře chaosu, se kterou se ovšem počítá. Zároveň však tento chaos nemůže přispívat k posilování soudržnosti, účastníci nejsou povinni se sdružovat, a tak si vybírají, kdy a za jakých podmínek budou s ostatními trávit čas, koho přivítají nebo nepřivítají, leckdy rozhoduje prostá náhoda, jestli si Vás všimnou nebo ne. Nakolik se cítíte být členem Rainbow, záleží na Vás. Na shromáždění tak vzniká několik zajímavých skupin navzájem prostupných. Tuhé jádro tvoří dle mého pozorování spíše menšina. Jsou to lidé, kteří se angažují v aktivitách, často promlouvají k ostatním, vidíte je v kuchyni, kopají s ostatními záchody (*shit pits*). Jsou to lidé, kteří Rainbow žijí ze své podstaty. Lidé, kterým se Rainbow myšlenky líbí a jsou s nimi zčásti ztotožněny, tvoří druhou skupinu. Účastní se rituálů, ale nevstupují tolik do veřejných prostorů, nepořádají sami aktivity. Třetí skupinou jsou lidé, kteří se aktivit účastní jen minimálně, nevstupují do veřejných debat a neprovádí rituály. Žijí v polo-uzavřených skupinkách uvnitř shromáždění. Všiml jsem si, že tyto skupinky byly často národnostně odděleny. O tom se zmiňuje i Pelc ve své bakalářské práci. Píše, že:

„Přátelství, ale také špatná jazyková výbava, jsou některé z důvodů, proč na evropských Rainbow vznikají malé tábory Čechů, Moravanů a Slováků. Často najdete blízko i někoho z Polska [Pelc 2006; 7].“

Tuto zkušenost mohu rozšířit i na jiné národnosti a etnika než zmiňuje Pecl. Na setkání během sedmého dne od oficiálního zahájení setkání začali docházet velké skupiny Poláků. Už při následujícím *food circlu*, si bylo možné všimnout Poláků, kteří se sdružovali dohromady. Zároveň s tím, jak se zvyšoval počet účastníků setkání, rostl počet menších ohňů, u kterých po nocích sedávaly jen menší skupinky. Ty sice nebyly uzavřené a bylo možné si k nim kdykoliv sednout a například popít nabídnutý čaj, ale ukazovalo to přeci jen na určitý druh separace, zatímco na začátku setkání, kdy bylo účastníků málo (na ranním *food ciclu* bylo napočítáno 60 lidí, 18 národností), trávila drtivá většina večery u hlavního ohně. Tam se tancovalo, hrála hudba, zpívali se různé písně. V pokročilém stádiu setkání klesal počet lidí u hlavního ohně. Ani mě samotnému se tam už příliš nechtělo. Zpívat téměř týden pořád dokola asi deset písní, a to třikrát denně (ranní a odpolední *food circle* a večerní kruh kolem ohně), mě již příliš nebavilo. Podobně jsem se cítil na předchozím českém setkání, kdy při úplňku, ve kterém má shromáždění kulminovat, se celkem rychle od ohně vytráceli unavení lidé a velice brzy bylo „po oslavě“.

Není nezajímavé, že z „nacionálních“ důvodu bylo na jedné z Evropských *Vision councils* dohodnuto, že by měla přestat tradice národních shromáždění a začít tradice mezinárodních shromáždění. Taková setkání se skutečně začala konat a jedním z nich bylo i setkání, na kterém jsem prováděl svůj výzkum.

Zdravý životní styl

V kapitole o ekologickém občanství jsem zmínil, že podstatnou část členů komunity Rainbow Family tvoří různí příznivci alternativního stravování. Starost o tělo a stravování je podstatným rysem soudobé západní společnosti. Tato starost je typická vybíráním bio potravin, cvičením jógy, držením půstů a prováděním různých způsobů detoxikace organismu. Na Rainbow Family najdeme silnou koncentraci všech těchto prvků.

Hned po ráno na louce často cvičí celé skupiny lidí jógové pozice – asány. Jedním z workshopů, který jsem měl možnost sledovat, byl o narovnávání křivých zad. *Foculiserka* předcvičovala a přitom instruovala tzv. řízenou meditaci.

Jóga není pouze tělesným cvičením, je to ucelený psycho-fyzió-spirituální systém, disciplína, která má vést adepta jógy – jogína ke sjednocení se s kosmickým vědomím. Pro potřeby tohoto sjednocení tak jogín užívá různých forem meditací, koncentrací a vizualizací [Mahešvaránanda 1990].

Právě při workshopu proti kulatým zádům *foculiserka* zdůrazňovala, že vizualizace při cvičení je podstatná, a že bez vizualizace jsou tělesná cvičení prakticky neúčinná. Tím se ukazuje podstatný rys péče o zdraví u členů hnutí New Age i u Rainbow Family, starost o tělo zde neslouží jednoduše jako o prostředek k udržení či získání zdraví, ale je propojen se spirituální cestou. Nejedení masa a mléka se považuje za významný krok v jedincově životě i myšlení lidstva. Důvodem může být nekonání násilí, snaha odprostit se od „hrubého“ materiálního života, touha po „přirozenějším“ způsobu života apod. [www.vegetarian.cz; www.slunecnyzivot.cz; www.syrova-strava.cz a další].

Extrémní podoby pak nabývá péče o „zdraví a ducha“ v brethariánství, což je údajně způsob jak žít bez požívání jídla, někdy i pití. Brethariáni žijí pouze „stravováním se“ kosmickou energií, nejčastěji nazývanou prána. Energií bretharián získává buď dýcháním, nebo ji čerpá díváním se do slunce brzy ráno nebo pozdě večer, popřípadě obojí [www.bretharian.eu]. Na setkání jsem se setkal s jedním adeptem, který byl ve fázi týden trvajících pústů, které jsou potřebné před úplným přechodem na „světelnou stravu“.

Sebe pojetí

Následují některé z příspěvků v internetovém fóru *rainbowforum.net* odpovídající na otázku co je to Rainbow?³¹

„Rainbow je o pocitech. (...) To v jakém rozpoložení se nacházíš, než dorazíš na shromáždění, ovlivní přímo, jaká bude tvá zkušenost.“³²

„Na Rainbow se setkáváme a sdílíme v naprostém respektu a harmonii s přírodou. Neexistují tu žádní vůdcové a snažíme se žít a pracovat v jednotě s ostatními. Je to nekomerční, nepolitické (setkávání) v naprostém respektu k ostatním kulturám.“

„Každý rok se Rodina setkává na Shromáždění kmenů, naprosto svobodném, nekomerčním sdílení našich životů a posvátných srdcí v Katedrále přírody. (...) organizujeme se na základě vědomí, že jsme Jedním.“

³¹ Příspěvky jsem opět přeložil z angličtiny.

³² Vzpomeňme si, že členové Rainbow Family často věří, že svět „venku“ je přímým odrazem světa „uvnitř“. Tj. že člověk magicky ovlivňuje svoje okolí, které se mu přizpůsobuje, aniž by si to leckdy přál.

A některé jiné příspěvky:

„(...) nemyslím si, že by někdo byl Rainbow nebo nebyl. Asi je to spíš o té vnitřní filosofii, o tom, jak kdo cítí ten svět a život.“ [518 Vladimír, Veselý 2011]

„Je to prostě navrácení toho, původního, jak to tady dřív bylo. Než jsme začali používat ty peníze, než nás začali ládovat nějakýma jakoby práškama.“ [KMENY TV: RAINBOW; 2015]

Rituál

Úvod ke kapitole

„Jako radostní indiáni dávných časů. Noví indiáni přinesou zpět svým lidem a rozšíří mezi další rasy, radost z dobrého přátelství a laskavost a pozornost. Vlastnosti, kterým staří Indiáni vděčili, za tak šťastné dny. Jak spolu tančili! Jak spolu jedli v láskyplné harmonii! Jak se spolu modlili a zpívali ve společně sdílené radosti! Toto by mělo přijít znovu a lépe v novém světě.“ [Willooy & Vinson 1962]

Úryvek z knihy *Warriors of the Rainbow*, jako bych na setkání přímo zažil. Nebo alespoň jsem celou dobu věděl, že tohle je ten ideál, kterého se snaží účastníci setkání dosáhnout – a tak jsem zážitek vytvářel s nimi. Úryvek používám jako úvod ke kapitole o Rainbow rituálech. Stejně jako v předcházejících kapitolách, i zde ukáži, že skutečnost se od utopického ideálu liší.

Občas, když jsme se v kruhu drželi za ruce, začala po kruhu kolovat pusa. Každý jeden políbil dlaň svého souseda. Všiml jsem si jednou, že můj soused polibek na ruku své sousedce po levici neopětoval. Zeptal jsem se proč.

„Protože vím, že někteří lidé si tu, po vzoru hinduistů, utírají levou rukou zadek,“ odpověděl.

Food circle

Jste-li na Rainbow, nacházíte se většinou někde poblíž louky, na které kempuje množství lidí, stojí tam teepee, jedna či dvě polní kuchyně, stan z plachty sloužící jako čajovna a také velký oheň, některými označovaný jako posvátný oheň, který vždy hoří. Poblíž ohně se shromažďuje celý „kmen“ dvakrát za den na *food circlech*. Oznámení se často šíří nejprve z kuchyně, kde Ti co jídlo připravují, odhadli, že jídlo bude do půl hodiny. V kuchyni často někdo pobídne všechny, co v kuchyni zrovna jsou (a nejsou to vždy jen kuchaři, ale někdy i

hudebníci), aby zavolali: „Food circle!“. Pokud toto volání zachytí nějaká větší skupinka, zavolá také a takto se oznámení šíří po celém místě setkání. Takto se volá ještě jednou. Potřetí se oznamuje: „Food circle, now!“. Na poslední oznámení se začínají lidé celého shromáždění vynořovat z lesů, vylézat ze stanů nebo vstávat z trávy a „trousí“ se s ešusy, hrníčky a příbory směrem k hlavnímu ohništi. Zde se postupně tvoří neformální kruh sedících lidí. Nebylo výjimkou, zvláště na ranních food circlech, že než se takto sešla většina lidí, trvalo to další půl hodinu.

Když už se shromáždí většina lidí, začínají někteří spojovat své ruce a začíná se (někdy komplikované) zformování lidského kruhu se středem v ohništi. Kruh si Rainbow vybírají jako symbol rovnosti. Během mého výzkumu jsem byl několikrát svědkem toho, jak se někteří z účastníků snažili přesvědčit (a oprávněně) jiné členy Rainbow, že „takto“ kruh nevypadá.

Ať už se kruh povedl nebo ne, někdo z účastníků započal zpívání jedné z oblíbených písní. Ostatní se k němu postupně přidávají. Písně mají jednoduché texty, které si není těžké zapamatovat. Jedna pro ilustraci:

„Every little cell in my body is happy, every little cell in my body is well. I'm so glad, that every little cell, in my body is happy and well.“³³

Každá z písníček je často opakována několikrát, někdy se už zdá, že je opakování u konce, ale pak někdo začne znovu a ostatní se k němu přidávají. Všiml jsem si, že čím více bylo na shromáždění lidí, tím dříve se přešlo k další fázi rituálu. Občas také došlo k tomu, že zněly dvě písně najednou, nebo že zpívalo jenom pár jedinců. Jedna z účastnic se mi svěřila: „Nechápu co se s nima děje? Mám chuť jim říct, hej lidi, co vám je? Zpívejte spolu!“

Další fází rituálu je zpěv mantry: ÓM. Veskrze považovaný mezi Rainbow za léčivý a propojující s vesmírem. Mnoho lidí při zpěvu zavírá oči. Účastnil jsem se tohoto rituálu několikrát a vždycky jsem se cítil „propojený“ s ostatními. Zvuk se zvedá a ztrácí, až se ztratí úplně. Ticho, které následuje po zpěvu mantry, bývá „hluboké“. Pak všichni, stále se dotýkající dlaní svých sousedů, zvednou ruce nahoru a pak se každý zvlášť ukloní a položí čelo na zem. Ne vždy a ne všichni se uklánějí, a také délka prodlévání na zemi se různí. Pak se podává jídlo.

³³ „Každá buňka v mém těle je šťastná, každá buňka v mém těle je spokojená. Jsem tak rád, že každá malá buňka v mém těle je šťastná a zdravá.“

Jako u všech dalších funkcí se služba, která rozdává jídlo, vyvolí sama. Obvykle se u obrovského kotle a hrnce s jídlem už po ukončení hlavního rituálu sejdou tři až čtyři lidi. Pokud jsou noví a nikdy předtím nesloužili, jsou seznámeni se základními hygienickými požadavky někým zkušenějším. Hygiena spočívá v očištění rukou popelem s hlavního ohniště³⁴ a vodou. Ještě předtím služba provede znovu rituál zpívání ÓM, držíce se za ruce kolem kotlíku s jídlem. Nakonec se znovu ukloní s hlavou směrem k jídlu. Jídlo služba postupně roznese všem, když jedí všichni, služba jde jíst také, i když často musí vstávat, aby nandali jídlo nově příchozím. Během jídla se moc nemluví, jen občas někdo vykřikne: „Thank you for the food!“ nebo „It is delicious!“.

Během jídla začínají po vnitřním obvodu kruhu chodit *foculizers* a ohlašují, kdy a kde se budou konat různé workshopy. Často se jedná o jógu, řízenou meditaci, *talkcircle* na nějaké téma, léčení, homeopatie apod.

Když se nají převážná většina, zformuje se skupina s kytarami a za zpěvu písňe obchází uvnitř kruhu s *magic hatem*. Vybraná částka byla den ode dne vyšší, jak rostl počet účastníků. Podle záznamu v terénním deníku bylo třetí den vybráno mezi přibližně šedesáti účastníky 75 €. Někteří, co už přispějí, se přidávají do rostoucího tančícího hloučku kolem hudebníků. Když se pak obejde celý kruh, je částka spočítána a výsledek veřejně ohlášeno, často následován potleskem nebo vískáním.

Při každodenní setkávání na food circlech si můžete udělat představu o tom, kolik lidí je zhruba na shromáždění, dozvíte se tam novinky, program či co je třeba udělat.

Objímání

Fyzický kontakt je na Rainbow běžná věc. Účastníci setkání se objímají často a při různých příležitostech. Objetí zde hraje jinou roli, než v běžném styku v západní společnosti. Lze říci, že objetí je jedním z nejdůležitějších aspektů chování mezi členy Rainbow Family [Tavory, Goodman 2009]. Objímají se lidé, kteří se nikdy před tím neviděli a často zůstávají v objetí dlouhou dobu. Objetí se považuje za dialog mezi srdci.

³⁴ Používá se striktně pouze popel z hlavního ohniště. Důvody jsou dva, jednak proto, že hlavní ohniště je považováno za posvátné a zadruhé: z důvodu zákazu házet do hlavního ohně jakékoliv odpady jako je papír, zbytky potravin. Zakázáno je si tam sušit i boty a v jámě, ve které je ohniště z důvodu bezpečnosti, je povoleno chodit pouze bos. Tento zákaz, jak jsem si všiml, byl docela často porušován.

Večer u ohně

Nikdy neuhasínající oheň přes většinu dne pouze doutná, jen někdy, brzo ráno, když kolem něj sedí nebo spí pár lidí, kteří se snaží ohřát, hoří malým plamenem (také záleží na tom, jestli někdo přinesl dříví, což je ne vždy samozřejmostí).

Večer však oheň hoří vysoko, každý večer se totiž velká část komunity přesune sem, doprostřed louky. Hudebníci si sem berou své kytary, bubny, didgeridoo, tamburíny nebo, i jiné nástroje a hrají, zatímco ostatní tančí nebo zpívají. Zábava u ohně není nikým organizována. Lidé sedí v kruhu kolem ohně, za nimi postává druhá řada, chvíli jed ticho pak někdo začne zpívat, pokud zpívá alespoň trochu známou písničku (což tak většinou bývá) ostatní začnou zpívat s ním. Postupně se přidávají hudebníci a zpěv doprovází.

Posezení u ohně většině členů slouží jako seznamovací místo, lidé tady sedí pohromadě, zpívají společně známé písničky, a tak se nové známosti objevují snadno. První večer u ohně byl pro mě zjevením. Uvědomil jsem si, kolik lidí různých národností se právě sešlo u ohně. Bylo slyšet angličtinu, francouzštinu, španělštinu, místy polštinu a češtinu. Většina z účastníků byla ve věku mezi 20 – 30 léty, v menšině byli ti starší a děti většinou spaly. Kolem kruhu občas krouží marihuanová cigareta, nebo vonná pryskyřice používaná k posvátným obřadům. Lidé se u ohně střídají, odcházejí a přicházejí. Hlavní oheň není jediné místo, kde to žije. Po louce jsou tu a tam rozesety malé ohničky, u kterých sedí menší skupiny. Kdykoliv jsem k nějakému z těch ohňů přišel, nebylo to divné, většinou jsem se se všemi objal, představil se a oni mi udělali místo u ohně. Na ohničkách se často vařil čaj, jednou mi byla nabídnuta i čokoláda, což je potravinu na Rainbow shromážděních vzácná a ceněná.

Heart circle

V kapitole o Konsensu jsem dvakrát popsal případ, kdy se někteří účastníci shromáždění setkali v tzv. **talking circle**. V obou případech šlo patrně o to, dohodnout se na nějakém jednotném přístupu, poprvé šlo o přístup k opilým místním, podruhé zase o to, co to je Rainbow Family, kdo je jejím členem, jaké je poslání člena Rainbow Family apod. Ne vždy si však účastníci povídají o obecných věcech nebo se o něčem rozhodují, někdy si také chtějí popovídat o svém osobním životě. Právě takovým setkáním se říká většinou **heart circle**. Název zdůrazňuje, že zde budou účastníci mluvit srdcem, tedy pomyslným zdrojem inspirace, pocitů nebo i sídlem „pravého božství“. Ve své podstatě se jedná o terapeutické sezení, které nemá žádné vedení (i když tímto vedením bývá právě *foculiser*), ne nepodobné sezení Anonymních alkoholiků.

Při jednom food circlu obcházel sedící členy shromáždění muž s dlouhými šedivými vlasy. Když prošel kolem asi deseti lidí, zastavil se a anglicky řekl: „Drazí bratři a sestry! Po *food circlu* následuje ve velkém stanu³⁵ *talking circle* na téma sexualita.“ Takto se většinou dělají prohlášení a pozvánky na workshopy. Rozhodl jsem se jít.

Sešlo se nás asi dvacet. Asi půlku tvořili mladí lidé, druhou pak věková kategorie 30 – 50 let. Mezi přítomnými byli i manželé. Nejprve jsme provedli stejný rituál, jako se provádí na každém *food circlu*: zpívání mantry Óm, zvednutí rukou a úklona na zemi. Potom jsme se všichni usadili na karimatky, deky, nebo spacáky. Úvodní slovo si vzal *foculiser* – muž se šedivými vlasy. Mluvil o tom, jak současná společnost silně utlačuje přirozenou sexualitu v nás, a že je potřeba takovým věcem dát průchod. Každý máme své problémy, a teď je čas si je otevřeně před zúčastněnými lidmi přiznat.

Nechal kolovat mluvící hůl v prvním kole, které je většinou určeno k představení se. Následovala situace, jakou jsem už zažil předtím, někteří se představili a povídali o tom, jak jsou rádi, že jsou *zde* na setkání. Někteří se k mluvící holi poklonili, nebo s ní setrvali chvíli v klidu. Někteří neřekli nic a hůl předali dál.

V druhém kole začal *foculiser* vyprávět o svých problémech. Nevzpomínám si o jakých. Pamatuji si ale obzvláště čtyři případy, které zde představím, abych nastínil, jaké problémy mohou účastníci Rainbow shromáždění řešit.

Jeden muž se svěřil, že čeká dítě s dívkou, se kterou dříve prováděl něco na způsob sadomasochistických erotických her. Bojí se, že nebude schopný přijmout roli otce a dívka navíc věří, že jim hrozí útok démonů. Muž neví, co si o tom má myslet, bojí se démonů a neví, co má dělat.

Druhý muž, který nám prvním kole povídal o tom, jak mu život změnilo vědomé dýchání, vysvětlil, že udržoval vztah s dvěma ženami zároveň, a že na tom neshledává nic špatného. „Vždyť jsme nekonečné vědomí na nekonečné stezce, můžeme vyzkoušet cokoli, dobro i zlo,“ řekl.

Třetí příběh byla mladá dívka. Opustil jí její přítel, kterého milovala. Neřekla to přímo, ale z náznaku snad mohlo být patrné, že ji nějakým způsobem ubližoval, ale nebylo jasné jak. „Stalé mi chybí,“ řekla a rozplakala se. Jedna ze sedících se zvedla, šla plačící dívku obejmout a v objetí dlouho zůstali.

³⁵ Šlo o stan, který byl nabídnutý jako přístřešek pro všechny, kdo neměli kde spát. Přes den se v něm nejčastěji konaly různé rozpravy.

Čtvrtým mluvčím, kterého si zřetelně pamatuji, byla starší žena, která se dříve živila jako prostitutka a sex, pro ni byl jen něco, co muži dá, protože to muž chce. Nebyla schopna navázat nějaký intimnější vztah s mužem. Na Rainbow setkání jezdí několik let a na *tomto* setkání už pochybovala, že pojede znovu. Právě tento *heart circle*, jí však přesvědčil o tom, že setkávání se na Rainbow má smysl.

Po třech kolech oběhla *mluvící hůl* kruh v tichosti, což je signál pro konec rozmluvy. Poslední slovo měl znovu muž se šedivými vlasy. Říkal, že podstata Rainbow tkví v jeho schopnosti nás léčit, a že se jeho prostřednictvím zjevuje Bůh. Pak jsme znovu zpívali Óm a nakonec jsme se všichni poobjímali.

Závěr

Cílem této práce bylo etnografickými metodami popsat a analyzovat setkání hippies komunity Rainbow Family. Zároveň, jsem se soustředil na momenty z mého terénního výzkumu, ve kterých se ukazoval utopistický ideál takovéto společnosti. I když je ideový základ Rainbow Family čerpající převážně ze synkretického hnutí New Age, založený na ideji sjednocení všech lidí a na vytvoření společnosti jedinců, kteří se milují, respektují a rozumí si a přitom naplno rozvíjí svůj tělesný a hlavně duchovní potenciál, ukazuje se, že skutečnost se od ideálu liší. Někteří účastníci jsou si této nedokonalosti většinou vědomi a vysvětlují si to tím, že Rainbow shromáždění jsou spíše cestou než cílem, že si členové komunity na louku přinášejí staré vzorce a „naprogramování“ z nepřátelského, mocichtivého a hierarchicky uspořádaného *Babylonu* a teprve na shromáždění se účastníci léčí.

Požadavek po rovnosti a možnosti sebevyjádření v mnoha situacích naráží na absenci úsudku některých účastníků, špatné jazykové vybavenosti a někdy i místních, kteří na Rainbow přijdou ze zvědavosti. Také absence jakýchkoliv donucovacích prostředků vede někdy k zanedbávání pro celou komunitu důležitých věcí jako je kopání *shit pits* anebo vaření.

Účastníci setkávání tvoří pestrou směs lidí a je nesprávné tvrdit, že všichni účastníci sdílejí ideály a myšlenky New Age nebo jiných spirituálních hnutí. Nalezneme zde ekologické aktivisty, stopaře a cestovatele. Někteří z nich byli zvědaví, o Rainbow slyšeli a zajímalo je, jak setkávání fungují ve skutečnosti, někteří zase sympatizují jen s některými idejemi Rainbow Family, jako je rovnostářská společnost a sdílení.

Součástí práce je také reflexe mých vlastních postojů vůči zkoumanému, a to jak před vlastním terénním výzkumem, tak i po něm. Před zkoumáním Rainbow Family, jsem měl

mnohaletou zkušenost s bádáním v oblasti New Age, přečetl jsem mnoho esoterické literatury, shlédl množství videí a tak jsem k Rainbow Family přistupoval jako ke zhmotněnému snu. Až čas, pročitání terénního deníku, a zpětné vzpomínání mi umožnilo odhalit situace, kdy se ukazovala skutečnost mezilidských vztahů. Uvědomil jsem si, že i tehdy jsem sice prožíval určitě rozladění, ale některé pozitivní zážitky byly silnější než ty negativní, a tak jsem je přehlížel. Mezi pozitivní zážitky patřily právě momenty rituálů, společné zpěvy u ohně a celková atmosféra ne-nátlaku a nicnedělání.

V průběhu výzkumu jsem narazil na mnoho dalších zajímavostí, které už nezapadaly do rámce práce. Už na setkání jsem slyšel zprávy o tom, že se vytváří Rainbow flotila lodí. Podle zpráv na facebookových stránkách vzrostl počet Permanent Rainbow: Shromáždění Rainbow Family, kde někteří z účastníků bydlí trvale. Během roku jsem měl také možnost dostávat zprávy z jednoho českého pokusu o permanentní Rainbow. Pokus sice stále běží, ale jeho iniciátor ho považuje za neúspěšný.

Rainbow Family je podle mého názoru odvážný pokus o vytvoření utopie a tento pokus se někdy daří a někdy nedaří. Já sám jsem na setkání prožil pěkné i horší chvíle a zažil jsem něco, co mi současná západní společnost těžko nabídne: pocit, že existují lidé, kterým nejde jen o vlastní prospěch, kteří chtějí žít v souladu s přírodou a zastavit její destrukci, kteří se nebojí jiných lidí jiných národností, ras či sexuální orientace a jsou ochotni vzdát se svého pohodlí pro svoji ideu světa, kde vládne mír a láska. A i přesto, že má cesta vede trochu jinudy, pořád jim *ve skrytu duše* fandím.

Glosář

Je řazen dle abecedy

Babylon: Slovo označující většinovou společnost, vůči které se Rainbow Family vyhrazuje. Implikuje chaos a zmatek podle mýtu o Babylonské věži. Společnost Babylonu, podle Rainbow, je přímo spojena s hierarchií a mocí. Dokonce i v židovské Izraeli se na setkání nepoužívá hebrejské Bavel, ale anglické Babylon, slovo, které si američtí hippies vypůjčili od rastafariánů. [Tavory & Goodman 2009].

Foculiser: Je v podstatě pojem pro odborníka v nějaké činnosti, ale někdy také pro organizátora nějaké činnosti, jako je kopání *shit pits* nebo vaření. *Foculiser* se často nabídne sám upozorněním na nějakou ze svých schopností, i když ne vždy tomu tak je. Moje zkušenost byla taková, že jsem jednou prostě zbyl v kuchyni, bylo potřeba začít dělat jídlo a nikdo nebyl ochoten se tohoto úkolu ujmout. Jeden ze starších mě tak pobídl, abych byl foculiserem – šéfkuchařem já. A tak jsem se úkolu chopil a ze surovin v *polní kuchyni* jsem vymyslel recept a propočítal množství tak, abych udělal jídlo pro zhruba dvě stě, tehdy přítomných účastníků.

40

Food circle: Dobrovolné shromáždění většiny účastníků setkání do kruhu kolem *posvátného ohně*. V kruhu se podává jídlo, které bylo připraveno dobrovolníky v polní kuchyni. Během jídla po vnitřním obvodu kruhu chodí různí lidé a vyhláší programy různých aktivit. Poté, co je většina lidí po jídle, se vybírají peníze do *magic hatu*.

Louka: Jde o místo konání *setkání*. Používám toto slovo, protože je často používané v jazyce členů Rainbow. Nevyjadřuje však popis krajiny, ve které se Rainbow setkávají zcela přesně. I když byl hlavní oheň, kuchyně, veřejné stany a většina soukromých stanů na louce, někteří lidé spali v závěsných sítích v okolních lesních porostech, nebo si tam, pokud to terén umožňoval, postavili stan. Některé aktivity, které zmiňuji v práci, se ovšem odehrávaly v širším okolí. Vždy, když píšu obecně o tomto setkání a účastnících, užívám výraz *louka* jako synonymum pro všechny prostor, ve kterém se *účastníci setkání* pohybovali.

Hrubou lokaci setkání určí vždy rada zvaná *Vision council* na předcházejícím setkání.

Vision council, stejně jako všechny ostatní „rozhodující“ formace, jsou přístupné všem a každý v nich má právo se vyjádřit. Rada rokuje o budoucím místě setkání, dokud nezavládne

všeobecný konsenzus (viz kap. Konsensus), tedy shoda. Setkání se nikdy nekoná na tom samém místě a vždy jsou upřednostňovány lokality, v jejichž okolí před tím žádné setkání neproběhlo. Výběr konkrétního místa setkání není náhodný a podléhá některým přísným pravidlům, která jsou určena zevnitř a stejně jako všechna pravidla jsou určena konsensem všech členů rodiny. Jde o základní hygienická a praktická pravidla. Výběrem místa se zabývají *scouti*.

Magic hat: Obvykle klobouk, či čepice, do které se za zpěvu písní a tance některých účastníků chodících kolem kruhu lidí sedících na food circlu, vybírají peníze. Tyto peníze se posléze používají na financování jídla. Příspěvek je dobrovolný. Jedna z nejzpívavějších písní zní: *Deep in my hearth I've got this, everlasting light it's shining, like the sun it radiates on everyone. And the more that I give, the more I've got to give, it's the way that I live, It's what I'm living for.*

Polní kuchyně: Jedna z nejdůležitějších struktur na *Rainbow Gatheringu*. Místo, většinou pod velkým stanem, často s více než dvěma ohništi, kde se vaří jídlo pro všechny účastníky shromáždění. Na velkých shromážděních bývá i více než jedna kuchyně. Stejně jako každá funkce je i úloha kuchařů a pomocníků v kuchyni dobrovolná. Během mého výzkumu při vaření, v kuchyni převažovali ženy.

Rodina: Tento pojem používám jako český ekvivalent názvu Rainbow Family, nepoužívám celého pojmu (tj. Duhová rodina) protože to není v této práci podstatné a z celkového kontextu je zřejmé, o jakou rodinu se jedná. Anglický název Rainbow Family používám, když mluvím o Rainbow v obecném smyslu.

Scout, scouti: Výraz ze žargonu jazyka Rainbow family. Označuje člověka nebo skupinu lidí, kteří vytipují vhodná místa pro setkání a domlouvají se s místními obyvateli. Činnost, kterou *scouti* provádějí, se nazývá: scouting.

Setkání: Jedno konkrétní setkání Rainbow Family, ohlášené jako česko-polsko-slovenské, nazývané často jako Carpathian Rainbow Gathering. Já sám jsem byl účasten dvou setkání. Tomu karpatskému předcházelo jedno mnohem menší české, a pokud mluvím o zkušenosti z tohoto setkání, vždy na to v textu upozorňuji.

Shit pit: Je asi 1,5 metru hluboká jáma sloužící jako záchod. Během každého setkání je třeba vykopat mnoho takových jam. Říká se, že nebyl na Rainbow ten, kdo nikdy nekopal shit pit.

Talking circle: Dobrovolné shromáždění některých účastníků se zájmem o debatu o předem ohlášeném tématu. Talking circle se používá jako nástroj na rozhodování nebo i jako až terapeutické sezení s cílem „ozdravit“ členy účastníci se sezení. Někdy se talking circle nazývá hearth-circle, to ke zdůraznění toho, že spolu účastníci sezení nemluví ani tak hlavami jako spíš srdcem.

Účastník: Z důvodu neurčitosti posuzování, kdo je anebo není členem Rainbow, budu používat označení *účastník*, a to pro všechny jedince, kdo byli účastni alespoň jednoho Rainbow setkání.

Vision council: Rada, která rokuje o budoucích místech setkání Rainbow Family. (více viz *Louka*). Evropská Vision council rokuje o budoucím místě setkávání dalšího evropského shromáždění. Rady na národních shromážděních zase vždy jen o setkání na místě daného národa. Přístup je jako ve všech organizačních strukturách na Rainbow dobrovolný.

Výzkum: Můj vlastní terénní výzkum, který jsem prováděl na místě česko-polsko-slovenského setkání, často uváděné jako Karpatské setkání nebo anglicky Carpathian Rainbow Gathering. Metodika výzkumu je podrobněji popsána v kapitole Metoda.

Welcome centrum: Malé sdružení účastníků, které se zřizuje tam, odkud nejvíce účastníku přichází na setkání. Ve welcome centru bývají různé informační cedule a účastníci z centra vysvětlují příchozím jaká jsou na Rainbow pravidla. Welcome centrum na setkání v Karpatech vařilo vlastní jídlo a provádělo vlastní rituály. Welcome centrum bývá pro většinu účastníků i tím posledním co z Rainbow shromáždění zažijí, někdy se totiž účastníci z centra loučí s odchozím pokřikem: „We love you!“

Použitá literatura a jiné zdroje³⁶

Seznam je řazen abecedně, dle názvu zdroje.

TAVORY, Iddo; GOODMAN, Yehuda C. "A Collective of Individuals": Between Self and Solidarity in a Rainbow Gathering. *Sociology of Religion*, 2009, srp038.

Anatta. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Anatta>

DVOŘÁKOVÁ, Tereza, STÖCKELOVÁ, Tereza a Yasar ABU GHOSH (eds.). *Etnografie: improvizace v teorii a terénní praxi*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013, 250 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-148-0.

LIPOVETSKY, Gilles. *Éra prázdnoty: úvahy o současném individualismu*. V českém jazyce vyd. 4. Praha: Prostor, 2008. Střed (Prostor). ISBN 978-80-7260-190-5.

Folklorismus [online]. [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Folklorismus>

LOVELOCK, James. *Gaia: a new look at life on earth*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 1991. ISBN 01-928-6030-5.

MAHEŠVARÁNANDA, Paramhansa Svámí. *Jóga v denním životě*. Blok, 1990.

518, Vladimír a VESELÝ Karel. *Kmeny: [současné městské subkultury]*. V Praze: Bigg Boss, 2011, 517 s. ISBN 978-80-903973-2-3.

KMENY. TV: RAINBOW. In: Youtube [online]. Zveřejněno **8. 4. 2015**. Kanál uživatele: Projekt kmeny. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=KDdygCWc7PE>

KMENY. TV: RAINBOW.[interview]. In: Youtube [online]. Zveřejněno **6. 4. 2015**. Kanál uživatele: Projekt kmeny. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=RwZtqsJWDCE>

³⁶ Použil-li jsem literaturu se spirituální, duchovní nebo náboženskou tematikou, pak vždy jen takovou, na kterou se buď členové Rainbow Family odkazovali v textech, nebo byla předmět rozhovorů mezi účastníky.

Legend of the Rainbow Warriors. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Legend_of_the_Rainbow_Warriors

JAN, Novotný. Mezi fyzikou a mystikou. *Lidové noviny* [online]. 2004, **25** [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <http://knihovnictvi.wz.cz/clanky/Nnovotny-mezi%20fyzikou%20a%20mystikou.pdf>

GIDDENS, Anthony. *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Stanford University Press, 1991.

LUŽNÝ, Dušan. *Nová náboženská hnutí*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. Religionistika. ISBN 80-210-1645-0.

HAUSER, Michael. *Prolegomena k filosofii současnosti*. Praha: Filosofia, 2007, 198 s. ISBN 978-80-7007-270-7.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8547-4.

NIMAN, Michael I. The Shanti Sena 'peace center' and the non-policing of an anarchist temporary autonomous zone: Rainbow Family peacekeeping strategies. *Contemporary Justice Review*, 2011, 14.1: 65-76.

PECL Václav, *Rainbow Family of love and living light*. Brno 2006, Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Filosofická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Martina Pavlicová, CSc., ÚEE FF MU

BARRETT, David V. *Sekty, kultury*. Praha: I. Železný, 1998. ISBN 80-240-0066-0.

BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. Praha: Portál, 2006, 206 s. ISBN 80-736-7099-2.

LÉVI-STRAUSS, Claude. *Smutné tropy*. Vyd. 2. Překlad Jiří Pechar. V Praze: Rybka, 2011. ISBN 978-80-87067-11-6.

KOROPECKÁ Markéta, *Sociologická interpretace hnutí hippies*. Praha 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta filosofická. Vedoucí práce PhDr. Jana Duffková, CSc.

GIDDENS, Anthony, SUTTON, Philip W. (ed.). *Sociologie*. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0807-1.

TOMÁŠOVÁ, Míla. *Světlo vědomí: eseje a duchovní příběhy*. Praha: Avatar, 1998. Vhled. ISBN 80-858-6222-0.

BEY, Hakim. *T.A.Z.: the temporary autonomous zone, ontological anarchy, poetic terrorism*. Brooklyn, NY: Autonomedia, 1991. ISBN 09-367-5676-4.

SOUKUP, Martin. *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. V Praze: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2567-6.

PECK, Scott M. *V jiném rytmu: vytváření komunit*. Olomouc: Votobia, 1995, 251 s. ISBN 80-856-19-77-6.

GOFFMAN Erving. *Všichni hrajeme divadlo: sebezprezentace v každodenním životě*. Praha: Nakladatelství Studia Ypsilon, 1999, 247 s. ISBN 80-902-4824-1.

Warriors of the Rainbow: The Birth of an Environmental Mythology. *The Environment & Society Portal* [online]. [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <http://www.environmentandsociety.org/arcadia/warriors-rainbow-birth-environmental-mythology>

SNYDER, Gary. *Zemědům: technické poznámky*. Praha: DharmaGaia, 2000. Nové trendy. ISBN 80-859-0572-8.

THOREAU, Henry David. *Walden, aneb, Život v lesích*. Vyd. 6., V tomto překladu 2. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-718-5671-1.

GEERTZ, Clifford. *Works and lives: The anthropologist as author*. Stanford University Press, 1988.